

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Česká recepce díla Herty Müllerové

Anežka Novotná

Bakalářská práce

2022

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Anežka Novotná**
Osobní číslo: **H19216**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Téma práce: **Česká recepce díla Herty Müllerové**
Zadávací katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Zásady pro vypracování

Práce věnovaná ohlasu českých překladů díla současné spisovatelky Herty Müllerové se zaměří na česká vydání této autorky a jejich ohlas. Studentka sestaví bibliografii těchto ohlasů a na základě vybraných textů vymodeluje obraz autorky v prostředí českých médií a analyzuje hlavní rysy a kontexty recepce jejích děl v českém prostředí.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ČERNÝ, Václav. *Úvod do literární historie: texty seminářů o zimním semestru 1969/1970 na katedře literatury srovnávací a obecné filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, 96 s. ISBN 80-04-26004-7.

KRÁLÍKOVÁ, Andrea. *Autorské toaře v knižních zrcadlech: obrazy autorů současné české literatury v perspektivě kulturního transferu*. Vydání první. Píibram: Pistorius & Olišanská, 2015. 251 stran. ISBN 978-80-87855-25-6.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Marta Pató, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2022**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

Prohlašuji:

Práci s názvem Česká recepce díla Herty Müllerové jsem vypracovala samostatně.

Veškeré literární prameny a informace, které jsem k sepsání práce využila, jsou uvedeny v pramenech, seznamu použité literatury a v seznamu internetových zdrojů.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích 15. 6. 2022

Novotná Anežka

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Martě Pató, Ph.D. za vstřícnost a užitečné rady. Dále bych chtěla poděkovat své rodině, která stála po mém boku celé tři roky a vydržela to se mnou až do konce. A v neposlední řadě mé poděkování patří mým spolužákům a přátelům, jmenovitě Kateřině Süssově, Janovi Fouskovi a Ondřejovi Fialovi.

Anotace

Práce věnovaná ohlasu českých překladů díla současné spisovatelky Herty Müllerové se zaměří na česká vydání této autorky a jejich ohlas. Studentka sestaví bibliografii těchto ohlasů a na základě vybraných textů vymodeluje obraz autorky v prostředí českých médií a analyzuje hlavní rysy a kontexty recepce jejích děl v českém prostředí.

Klíčová slova

Herta Müllerová, česká recepce, německá próza, současná literatura, Nobelova cena, život v německé menšině, Rumunsko, Radka Denemarková

Title

Czech reception of Herta Müller's work

Annotation

This bachelor's thesis is dedicated to the response to Czech translations of the work of contemporary writer Herta Müller and will focus on the Czech editions of this author and their response. The student will compile a bibliography of these responses and on the basis of the selected texts will model the image of the author in the Czech media environment and analyse the main features and contexts of the reception of her works in the Czech environment.

Key words

Herta Müller, Czech reception, German prose, contemporary literature, Nobel Prize, life in the German minority, Romania

Obsah

.....	3
Úvod	10
1 Historicko-literární kontext	11
1.1 Historická stránka.....	11
1.3 Literární kultura banátských Němců	13
2 O autorce	15
2.1 Život autorky	15
2.2 Zisk Nobelovy ceny	17
2.3 Další získaná ocenění	18
2.4 Vydaná díla	18
3 Herta Müllerová a její obraz v české kultuře	22
3.1 Strávený čas v Čechách.....	22
3.2 Obraz Herty Müllerové v českých médiích.....	23
3.3 Recenze	25
3.3.1 Časopisecké publikace	25
3.3.2 Recenze z webových stránek.....	29
4 O překladech Radky Denemarkové.....	33
4.1 O Denemarkové.....	33
4.2 Překladatelská práce a o překladech Müllerové	33
4.3 Doslovy ke knihám.....	34
4.3.1 Cestovní pas (2010).....	34
4.3.2 Rozhoupaný dech (2010)	36
4.3.3 Srdce bestie (2011).....	38
4.3.4 Nížiny (2014)	39
4.3.5 Liška lovec (2019).....	40
4.4 Shrnutí doslovů	41

5 Rozbor děl	42
5.1 Cestovní pas	42
5.2 Rozhoupaný dech	45
5.3 Srdce bestie	48
5.4 Nížiny	51
5.5 Liška lovec	55
5.6 Shrnutí rozborů.....	57
Závěr.....	59
Použitá literatura	61
Primární literatura	61
Sekundární literatura	61
Bakalářská práce	61
Časopisecké publikace	61
Internetové zdroje.....	62
Přílohy	63
Resumé	65

Úvod

Herta Müllerová je autorkou, která není úplně pro naše prostředí známá, ale určitě si zaslouží naši pozornost. Přes její aktivní činnost již od 80. let minulého století se více na světlo světa dostala až se získáním Nobelovy ceny v roce 2009.

Doposud v našem prostředí nevznikla žádná práce, která by se právě dílu autorky z pohledu české recepce věnovala. Na českých vysokých školách prozatím vznikly tři práce o autorce a jejím díle ale v německém jazyce. A proto se tato bakalářská práce pokusí přiblížit obraz Herty Müllerové v české literární kultuře.

Než začnu psát o samotné autorce seznámíme se s historickým kontextem toho který je v případě této autorky nezbytný pro pochopení tematiky jejích děl. Přiblížíme si tedy historii německé menšiny v Rumunsku. Dále s texty, které tematizují problematiku národnostních menšin ve střední Evropě

Dále bych svou práci pomyslně rozdělila do dvou částí. První část se bude věnovat životu Herty Müllerové ve zkratce – přes podmínky, ve kterých vyrůstala až po důvody k emigraci, dále neopomenout zmínit získání Nobelovy ceny a v neposlední řadě její díla.; 2. Herta Müllerová a její obraz v české kultuře – jaký kulturní obraz má autorka v českých médiích, o čem se ve spojitosti s ní hodně píše a také jak tvorba Müllerové pronikala do českého prostředí; 3. Překlady děl do češtiny – kdo je překládá (něco málo o překladatelce – zmínka i jiné práce než samotných překladů), jak, kolik je knih přeloženo. Součástí literární kultury jsou vedle samotných uměleckých textů také paratexty, proto se budu věnovat také doslovům knih.

Ve druhé části se již budu věnovat překladům daných děl, které mě budou zajímat ze všeho nejvíce. Pět překladů dopodrobna rozeberu. Věnovat se v nich budu jak tématu, postavám, jazyku, tak i hledisku a kompozici. A na závěr se podíváme na recenzní stránku děl a hlavně překladů.

Záměrem bakalářské práce je vymodelovat český obraz spisovatelky Herty Müllerové a zasadit ho do kontextu současné české literatury.

1 Historicko-literární kontext

Herta Müllerová píše ve svých dílech o problémech života německé menšiny po roce 1945. Pro vypracování této kapitoly jsem pracovala s třemi knižními zdroji. Konkrétně *Národnostní menšiny v Evropě* od Leoše Šatavy, *Po stopách Němců ve východní Evropě* od Petra Kokaisla, Sandry Kreisslové, Andrey Štolfové, Jany Zychové, Pavly Fajrlíkové a kol., *Dějiny Rumunska* od Kurta W. Treptowa a dalších autorů a poslední knihou je od Desideriu Gecse *Historie českých komunit v Rumunsku*, kde mě zajímali nějaké podobnosti či rozdíly. Dále jsem pracovala s bakalářskou prací Kristýny Thumové na téma *Germanofonní intelektuálové v Rumunsku na počátku 70.let 20.století, tzv. Aktionsgruppe Banat* a posledními dvěma zdroji jsou internetové zdroje, konkrétně zahraniční Wikipedia.

1.2 Historická stránka

Herta Müllerová se narodila v Banátu, v regionu, který v současné době patří Rumunsku. Tento region má specifickou historii. Po Požarevackém míru v roce 1718, který byl uzavřený mezi Osmanskou říší a rakousko-benátskou koalicí, byl tento podunajský region systematicky nově osídlován zejména německojazyčnými osadníky z Monarchie, ale také z jiných německých zemí. Početnou skupinu tvořili podunajští Švábové, kteří dali jméno všem Němcům této kolonizační vlny. Po první světové válce se stal Banát součástí Rumunska a Jugoslávie. Německá menšina byla ještě v osmdesátých letech 20. století druhou nejpočetnější etnickou menšinou v Rumunsku, hned po Maďarech. Německou populaci v Rumunsku je možno rozdělit podle historického hlediska do dvou skupin – sedmihradští Sasové a banátští Švábové (do této etnické skupiny patřila i rodina Müllerové).¹

Během druhé světové války byla tato německá menšina velmi nahlas. Ačkoli většina z nich byla v Rumunsku doma, chtěli bližší kontakt, větší napojení s Německem. A to se jim i dařilo. Německá menšina tvořila do konce druhé světové války značně ekonomicky i kulturně vyspělou složku populace osídlených oblastí (kromě severního Banátu také okolí měst Brašov a Sibiu). Důvodem vzrůstu německé menšiny v Rumunsku byl u moci Ion Antonescu, který se přihlásil k fašistickému smyšlení a připojil se na stranu Adolfa Hitlera.²

---

¹ ŠATAVA, Leoš. *Národnostní menšiny v Evropě: Encyklopedická příručka*. Praha: I. Železný, 1994. ISBN 80-7116-375-9.

² THUMOVÁ, Kristýna. *Germanofonní intelektuálové v Rumunsku na počátku 70.let 20.století, tzv. Aktionsgruppe Banat*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta Humanitních studií. Vedoucí práce Prof. PhDr. Miloš Havelka, Csc.

Situace se velmi změnila v roce 1944, kdy se povedl puč na Ionu Antonescuovi, a zejména pak po porážce hitlerovského Německa Rumunsko již nestálo na straně Německa, ale SSSR. Tohle přineslo zvrát pro rumunské Němce. Potýkali se s „kolektivní vinou“ společně s Německem a často byli označováni jako kolaboranti. V těchto letech byly pro Němce v Rumunsku uloženy výjimečné podmínky, jako například zákaz opuštění místa bydliště.

Při ústupu německé armády v roce 1944 odešlo spolu s ní zhruba 50 000 rumunských Němců. Další se vystěhovali po válce a také jich kolem 80 000 bylo posláno do pracovních táborů v SSSR. Zde pracovali na obnově země zničené válkou při velmi nelidských podmínkách. Jen malá část se navrátila do Rumunska na začátku 50. let. Tyto události jsou historickým pozadím pro dílo Müllerové, konkrétně *Rozhoupáný dech*.³

Po návratu přeživších ze zajetí se však situace nijak nelepšila, spíše naopak. V rámci agrární reformy byla zestátněna veškerá jejich půda a později i domy. Dále také měli jen omezená práva. K tzv. období tání začalo docházet po Stalinově smrti. Začalo docházet k určitému uvolňování poměrů. Když se k moci dostal Nicolae Ceaușescu (mezi lety 1965-1989 generální tajemník Komunistické strany Rumunska) v roce 1965 byl vnímán jako naděje na zlepšení podmínek. Začala postupně vzkvétat zpět jejich kultura. Byly dokonce vydávány rumunsko-německé noviny *Neue Banater Zeitung*.⁴

Avšak tato liberální opona se zatáhla po Ceaușescově návštěvě Číny, proto kdo to stihl, tak rychle emigroval do SRN. V roce 1978 vyjednal spolkový kancléř Helmut Schmidt s Ceaușescem roční výjezdní kvótu pro 12 000 až 16 000 Němců. Za každého rumunského Němce zaplatila zpočátku 5 000 německých marek, ke konci se jednalo až o částku 7 800 marek.⁵

Od tohoto roku do začátku 90. let do SRN emigrovalo více než 190 000 Němců.⁶

---

³ KOKAISL, Petr, Sandra KREISSLOVÁ, Andrea ŠTOLFOVÁ, Jana ZYCHOVÁ a Pavla FAJFRLÍKOVÁ. *Po stopách Němců ve východní Evropě: Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, bývalá Jugoslávie a Ukrajina*. Praha: Nostalgie, 2015. Pestrá Evropa. ISBN 978-80-906207-1-1.

⁴ TREPTOW, Kurt W. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. ISBN 80-7106-348-7.

⁵ THUMOVÁ, Kristýna. *Germanofonní intelektuálové v Rumunsku na počátku 70.let 20.století, tzv. Aktionsgruppe Banat*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta Humanitních studií. Vedoucí práce Prof. PhDr. Miloš Havelka, Csc. s. 18.

⁶ ŠATAVA, Leoš. *Národnostní menšiny v Evropě: Encyklopedická příručka*. Praha: I. Železný, 1994. ISBN 80-7116-375-9.

1.3 Literární kultura banátských Němců

Kromě samotného díla Herty Müllerové vznikala na podobné téma, tedy problematika německé menšiny v Rumunsku i další díla.

Skupina, jejíž díla jsou tematicky zaměřená právě na německou menšinu v Rumunsku, a to hlavně v básních a esejích, je skupina Aktionsgruppe Banat (Akční skupina Banát). Skupina, která se zasloužila v 70. letech o zviditelnění Banátu jako kulturního regionu. Název skupina přijala až po chvíli působení jako provokace režimu, který zakazoval jakékoli spolky.⁷

Autoři byli hlavně otevření impulsům ze zahraničí. Jejich tvorba je dělena dvojím pohledem. První, čistě zaměřený přímo na německou kulturu a druhý, který byl spojený s rumunským prostředím. Díla od samotného vzniku skupiny až po její konec byla hlavně estetického rázu, ale ani politicky aktivistická díla nechyběla. Kritizoval se v nich populismus, ale také propaganda. Skupina se považovala za společenství spisovatelů, kteří se viděli jako intelektuální skupina mladých provokatérů.⁸

V roce 1976 se tato skupina rozpadla na popud rumunské tajné policie Securitate, avšak tito autoři se opět sdružili v oficiálním literárním klubu spisovatelů Temešvár, kterou organizoval básník a redaktor místních německých novin Nikolas Berwagner.⁹

Mezi autory píší v této skupině patří: Richard Wagner, Anton Sterbling, Ernest Wichner, Rolf Bossert, Wiliam Totok a další. A ačkoli nepřímo tak do této skupiny patří i Herta Müllerová. Jeden z hlavních představitelů byl její manžel, takže se v této skupině více než dost pohybovala.¹⁰

Na závěr této kapitoly si dovoluji uvést pár děl výše zmíněných autorů. Mezi první báseň patří *Engagement*. Jedná se o kolektivní text skupiny, která bývávala přednášena jako úvodní báseň

---

⁷ THUMOVÁ, Kristýna. *Germanofonní intelektuálové v Rumunsku na počátku 70.let 20.století, tzv. Aktionsgruppe Banat*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta Humanitních studií. Vedoucí práce Prof. PhDr. Miloš Havelka, Csc.

⁸ Aktionsgruppe Banat. *Wikipedia* [online]. ©2021 [cit. 25.4.2022]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Aktionsgruppe_Banat

⁹ THUMOVÁ, Kristýna. *Germanofonní intelektuálové v Rumunsku na počátku 70.let 20.století, tzv. Aktionsgruppe Banat*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta Humanitních studií. Vedoucí práce Prof. PhDr. Miloš Havelka, Csc.

¹⁰ Aktionsgruppe Banat. *Wikipedia* [online]. ©2021 [cit. 25.4.2022]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Aktionsgruppe_Banat

při různých vystoupeních.¹¹ Z německého originálu do angličtiny přeložili Cristina Petrescu a Corneliu Pintilescu.

„I've been engaged for too long/I don't want to be engaged anymore/ I have also been engaged too long/ yes/ with you/ also with you/ I am no longer engaged/ I am not engaged either/ yes yes, me neither/ in vain, who was once engaged/ remains forever engaged.“¹²

Dále báseň *Wir*, která je montáží více básníků, jmenovitě: Alberta Bohna, Johanna Lippeta, Gerharda Ortinaua, Williama Totoka, Richarda Wagnera a Ernsta Wichnera. Z německého originálu přeložila Kristýna Thumová.

„Malý básník zabil velkého básníka/ uvedl v podezření slávu velkého básníka/ mladý básník urazil starého básníka k smrti/ starý básník nazval mladého básníka zrádцем“.¹³

O této skupině byl natočen i dokumentární film *„An den Rand geschrieben - Rumäniendeutsche Schriftsteller im Fadenkreuz der Securitate“* (Napsáno na okraji – němečtí spisovatelé, původem z Rumunska, v centru pozornosti Securitate – rumunská tajná policie) pod vedením Helmutha Frauendorfera a Michaela Bauma. Film měl premiéru v Berlíně v roce 2010. Tematicky je zaměřen na vyšetřování tajné policie německých spisovatelů z Banátu a také působení německé literatury v západním Rumunsku v 70. a 80. letech.¹⁴

---

¹¹ THUMOVÁ, Kristýna. *Germanofonní intelektuálové v Rumunsku na počátku 70.let 20.století, tzv. Aktionsgruppe Banat*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta Humanitních studií. Vedoucí práce Prof. PhDr. Miloš Havelka, Csc.

¹² AKTIONSGRUPPE BANAT. ENGAGEMENT, IN GERMAN, 1974. MANUSCRIPT. *Courage* [online]. ©2018 [cit. 24.5.2022]. Dostupné z: <http://cultural-opposition.eu/registry/?uri=http://courage.btk.mta.hu/courage/individual/n25267>

¹³ THUMOVÁ, Kristýna. *Germanofonní intelektuálové v Rumunsku na počátku 70.let 20.století, tzv. Aktionsgruppe Banat*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta Humanitních studií. Vedoucí práce Prof. PhDr. Miloš Havelka, Csc. s. 26.

¹⁴ Aktionsgruppe Banat. *Wikipedia* [online]. ©2020 [cit. 25.4.2022]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Aktionsgruppe_Banat

2 O autorce

Herta Müllerová je u nás, bych řekla, ne úplně známou autorkou. Během zpracování této kapitoly jsem pracovala s více zdroji, a to hlavně elektronickými. O autorce není příliš knižních zdrojů. Jedinými knižními zdroji mi byla samotná beletristická díla, konkrétně tedy doslovy překladatelky, krátké medailonky o autorce a dále jedna kapitola ze sborníku *Soudobá česká a německá literatura*. Co se týká elektronických zdrojů s těmi už to bylo o něco pestřejší. Často jsem se obracela na stránky iLiteratury.cz a wikipedie. Dále poté na různé magazíny či články v internetových novinách.

V této kapitole budu pojednávat o samotné Hertě Müllerové. Jaký jí život nadělil nelehký osud až po životní zvrat ve formě emigrace. Budeme také hovořit o neočekávaném zisku Nobelovy ceny a o jejich dílech, nejen o těch přeložených do českého jazyka.

2.1 Život autorky

Herta Müllerová je spisovatelka a držitelka Nobelovy ceny za literaturu z roku 2009. Narodila se 17. srpna 1953 na západě Rumunska v Nitzkydorfu u Temešvárů do německojazyčné rodiny.

¹⁵ A je to právě Rumunsko a život německé menšiny, který se vepisuje detailně do jejich děl. Ať už se jedná o její osobní zkušenost anebo o zkušenost někoho z jejich blízkých. Nikdy to neměla jednoduché.¹⁶

Herta byla vnučkou prosperujícího farmáře a obchodníka. Při nastolení komunistického režimu v Rumunsku mu byl majetek vyvlastněn. Její matku odsoudili po druhé světové válce k mnoho letům nucených prací a deportovali ji do Sovětského svazu. Otec byl bývalým vojákem Waffen-SS. Po válce se živil jako řidič nákladního vozidla.¹⁷

Obecně žití německé menšiny v Rumunsku nebylo jednoduché. Ačkoli místy svítalo na lepší časy (od nástupu Nicolae Ceaușescua do konce 60. let). Tak byla tato menšina v Rumunsku brána za cizince. Nicolae Ceaușescua poté potlačoval jejich práva, jelikož prosazoval „totální rumunizaci“ obyvatelstva.¹⁸

---

¹⁵ Müller, Herta [online]. iLiteratura.cz ©2010 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26791/muller-herta>

¹⁶ Herta Müllerová: *když jsem šla na výslech, v hlavě jsem si odřikávala básně* [online]. Aktualne.cz ©2019 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/herta-mullerova-svet-knihy-liska-lovec/r~9c80d07678c411e9b6a9ac1f6b220ee8/>

¹⁷ Kolektiv autorů. *Soudobá česká a německá literatura/Die zietgenössischer tschechischer und deutscher Literatur*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7372-948-6.

¹⁸ Herta Müllerová [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Herta_M%C3%BCllerov%C3%A1

Celé dětství bylo na Hertu mluveno německy. Rumunštinu se naučila až na základní škole. Po maturitě se na vysoké škole (1973-1976) věnovala germanistice a rumunské literatuře. Vystudovala univerzitu v Temešváru. A poté se od roku 1976 věnovala překladům ve strojní firmě. Tyto technické překlady později velmi ovlivnily jazyk a jeho formu v dílech.¹⁹

Po odmítnutí spolupráce s rumunskou tajnou policií Securitate byla z této firmy propuštěna. Spolupráci odmítla na konci 70. let minulého století, teprve ve šestadvaceti letech. Měla donášet na svého kolegu. Když odmítla, nepřišla jen o práci, ale čelila i dalším nepříjemnostem. Ať už se jednalo o šíření pomluv, výslechy, domovní prohlídky anebo dokonce výhrůžky od tajné policie, že jí utopí.²⁰

Po svém propuštění v roce 1979 pracovala jako učitelka na německém lyceu Nikolause Lenaua v Temešváru, dále poté v mateřských školkách a dávala žákům soukromé hodiny německého jazyka.²¹

Kvůli již výše zmíněným problémům se rozhodla v roce 1987, tedy ve třiceti dvou letech Rumunsko opustit a emigrovat do Západního Německa. Společně s manželem Richardem Wagnerem a dalšími několika tisíci banátských Němců obdrželi vízum do Spolkové republiky Německo. Avšak dostat se do Německa nebylo pro Müllerovou jednoduché. Na potvrzení o tom, že mohou emigrovat z Rumunska žadatelé čekali i několik let, a i tak neměli jistotu, že jejich vyřízení bude kladné.²²

Po svém příchodu do západní Evropy Müllerová vyučovala na několika německých univerzitách a také se dostala na zahraniční univerzity například do Anglie. Aktuálně pobývá v Berlíně.²³

Herta Müllerová byla až do roku 1997, kdy rezignovala, členkou německého PEN klubu a od roku 1995 je členkou Německé akademie pro jazyk a literaturu.²⁴

---

¹⁹ Kolektiv autorů. *Soudobá česká a německá literatura/Die zietgenössischer tschechischer und deutscher Literatur*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7372-948-6.

²⁰ *Herta Müllerová* [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Herta_M%C3%BCllerov%C3%A1

²¹ Kolektiv autorů. *Soudobá česká a německá literatura/Die zietgenössischer tschechischer und deutscher Literatur*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7372-948-6.

²² *Herta Müller a její Nobelova cena* [online]. Birmiss ©2018 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

<https://cs.birmiss.com/herta-mueller-a-jeji-nobelova-cena/>

²³ *Herta Müllerová* [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Herta_M%C3%BCllerov%C3%A1

²⁴ Kolektiv autorů. *Soudobá česká a německá literatura/Die zietgenössischer tschechischer und deutscher Literatur*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7372-948-6.

2.2 Zisk Nobelovy ceny

Nobelova cena byla Hertě Müllerové udělena Švédskou královskou akademií v roce 2009. Akademie nejvíce ocenila autorčinu schopnost popsat pocity vyděděnců. Od 90. let se tak stala třetí německy píšící laureátkou po Günterovi Grassovi a Elfriede Jelinekové.²⁵

Avšak ze všech kandidátů byla právě Müllerová ta, o které všichni nejméně uvažovali jako o možné vítězce.²⁶ „Zajímavostí je určitě to, že rozhodnutí poroty překvapilo sázkové kanceláře, které Müllerové nedávaly velkou šanci. Podle britské sázkové kanceláře Ladbrokes, kterou cituje agentura Reuters, měl např. spisovatel Amos Oz šanci 4/1. Velké naděje vkládaly také do alžírské prozaičky Assie Djebarové. Mezi favority patřili i Američani Philip Roth a Thomas Pynchon.“²⁷

Po udělení ocenění podle slov tehdejšího generálního tajemníka Petera Englundu neměla Müllerová slov, ocenění vůbec nemohla uvěřit. Müllerová byla jednou z teprve dvanácti žen, které kdy toto ocenění za literaturu získaly.²⁸

Skandinávští literární kritici hodnotili Müllerové zisk Nobelovy ceny jako zasloužený. Poukazovali také na skutečnost toho, že ačkoli je dílo vysoce literárně a obsahově kvalitní, tak je dostupné a srozumitelné pro široké spektrum čtenářů.²⁹

Müllerové bylo při zisku pouze 56 let, což není v kontextu zisku Nobelovy ceny mnoho. Aktuálně je oceněno Nobelovou cenou za literaturu již šestnáct žen.³⁰ Kromě samotného ocenění Müllerová obdržela peněžní odměnu v hodnotě deseti milionů švédských korun, dále pak diplom a zlatou medaili. Svou cenu oficiálně dostala 10. prosince 2009.³¹

---

²⁵ Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová [online]. iRozhlas ©2009 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/nobelovu-cenu-za-literaturu-ziskala-nemka-herta-mullerova_200910082201_akottova

²⁶ Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová [online]. Český rozhlas Vltava ©2009 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/nobelovu-cenu-za-literaturu-dostala-nemka-herta-mullerova-5130408>

²⁷ Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová [online]. Novinky.cz ©2009 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/nobelovu-cenu-za-literaturu-dostala-nemka-herta-mullerova-40238756>

²⁸ Nobelovu cenu za literaturu získala rumunská Němka Herta Müllerová [online]. Idnes.cz ©2009 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/nobelovu-cenu-za-literaturu-ziskala-rumunska-nemka-herta-mullerova.A091008_131036_literatura_ob

²⁹ Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová [online]. iRozhlas ©2009 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/nobelovu-cenu-za-literaturu-ziskala-nemka-herta-mullerova_200910082201_akottova

³⁰ Nobelova cena [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nobelova_cena_za_literaturu

³¹ Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová [online]. Deník.cz ©2009 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/knihy/nobelovu-cenu-za-literaturu20091008.html>

2.3 Další získaná ocenění

Herta Müllerová není pouze držitelkou Nobelovy ceny. Na svém kontě má hned několik významných ocenění. Co do počtu i společně s Nobelovou cenou se Müllerová pyšní devíti oceněními. Některé si uvedeme.

V roce 1994 byla oceněna Kleistovou cenou za své dílo *Srdce bestie*. Jedná se o jedno z nejvyšších německých literárních ocenění. Svůj název nese podle Heinricha von Kleista, což byl německý dramatik. Toto ocenění se uděluje od roku 1912.³²

Medaili Carla Zuckmayera dostala Müllerová v roce 2002. Jedná se o literární cenu, kterou uděluje spolková země Porýní-Falc na památku spisovatele a dramatika Carla Zuckmayera. Společně s cenou dostává vítěz také třicetilitrový sud vína Nackenheimer z oblasti Gunderlock. Předávání se koná 18. ledna jako příležitost výročí smrti Zuckmayera.³³

V roce 2009 nebyla Herta Müllerová oceněna jen Nobelovou cenou, ale dále také Cenou Franze Werfela za lidská práva. „*Toto ocenění se uděluje jednotlivcům či skupinám v Evropě, kteří se prostřednictvím politické, umělecké, filozofické nebo praktické činnosti postavili proti porušování lidských práv genocidou, etnickými čistkami a záměrným ničením národnostních, etnických, rasových nebo náboženských skupin.*“³⁴

Posledním oceněním, které zmíním je Hoffmann-von-Fallersleben-Preis, které bylo Müllerové uděleno v roce 2010. Jedná se o literární cenu, která se uděluje každé dva roky od roku 2000. Cena je památkou na básníka Vormärz Augusta Heinricha Hoffmanna von Fallerslebena.³⁵

2.4 Vydaná díla

Poprvé literárně debutovala v roce 1982 se svou výrazně cenzurovanou sbírkou povídek v originále *Niederungen*, česky *Nížiny*. Příběh je zasazený do prostředí rumunské vesnice, ze které sama Müllerová pocházela. Bez cenzury kniha vyšla o dva roky později v Západním Německu.³⁶ Kvůli jejímu odporu k režimu vydala v Rumunsku jen další jednu knihu

---

³² Kleistova cena [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kleistova_cena

³³ Carl Zuckmayer Medal [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Zuckmayer_Medal

³⁴ Franz Werfel Human Rights Award [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Werfel_Human_Rights_Award

³⁵ Hoffmann-von-Fallersleben-Preis [online]. Wikipedie ©2022 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z:

<https://de.wikipedia.org/wiki/Hoffmann-von-Fallersleben-Preis>

³⁶ Nobelovu cenu za literaturu získala rumunská Němka Herta Müllerová [online]. Idnes.cz ©2009 [cit.

21.1.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/nobelovu-cenu-za-literaturu-ziskala-rumunskanemka-herta-mullerova.A091008_131036_literatura_ob

Drückender Tango a následoval zákaz publikování. Oficiálně mohla začít publikovat až po své emigraci v roce 1987.³⁷

Ke svým zážitkům ze života jako členka německé menšiny se vrací ve svých knihách. Hledá pro svou zkušenost s totalitním režimem adekvátní literární podobu. Sama říká v jednom rozhovoru: „*Když odejdete, změníte se. Rumunsko jsem opouštěla nervově vyřízená, bylo pro mě samozřejmé se z toho vypsat. Žila jsem v tom režimu přes třicet let,*“³⁸

Rumunsko si ve své hlavě nesla Müllerová dále, ačkoli už dávno byla pryč. „*Spoustu kufrů jsem si odnesla jen v mysli, a ještě roky jsem je pak rozbalovala. S odstupem času se mi měnil úhel pohledu. Něco, co zažijete, s vámi v tu chvíli otřese, ale pochopíte to až po letech. Mění se vám pohled, priority. Až psaní mi pomohlo uvědomit si, co přesně jsem zažila,*“³⁹

Prozatím bylo vydáno přes dvacet děl. Jedná se zejména o prózu, ale najdeme mezi nimi i eseje a básnické sbírky. Její díla jsou většinou monotematická. Tematicky pojednávají, jaké to bylo žít v německé menšině po druhé světové válce.⁴⁰

V českém jazyce najdeme prozatím jen pět knih, a to z oblasti prózy. Její básnické sbírky a eseje jsou dostupné pouze v cizích jazycích – například v němčině anebo angličtině. U básní se jedná o tzv. *found poetry* – „*Found poems take existing texts and refashion them, reorder them, and present them as poems. The literary equivalent of a collage, found poetry is often made from newspaper articles, street signs, graffiti, speeches, letters, or even other poems.*“⁴¹ (Druh básně, který vezme existující texty a předělá je, přeuspořádají a prezentují jako báseň. Literární ekvivalent koláže, *found poetry* se často skládá z novinových článků, pouličních nápisů, graffiti, dopisů nebo dokonce jiných básní).

Než se budu dále věnovat tvorbě autorky přeložené do českého jazyka, uvedme si pár příkladů, které jsou dostupné v originále anebo přeložené do jiného jazyka, nejčastěji do angličtiny. Dílo, které bylo vydáno ještě před emigrací do Německa (výše již zmíněno) – *Drückender Tango*

---

³⁷ Nobelovu cenu za literaturu získala rumunská Němka Herta Müllerová [online]. Idnes.cz ©2009 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/nobelovu-cenu-za-literaturu-ziskala-rumunskanemka-herta-mullerova.A091008_131036_literatura_ob

³⁸ Herta Müllerová: *Když jsem šla na výslech, v hlavě jsem si odříkávala básně* [online]. Aktuálně.cz ©2019 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/herta-mullerova-svet-knihy-liska-lovec/r~9c80d07678c411e9b6a9ac1f6b220ee8/>

³⁹ Herta Müllerová: *Když jsem šla na výslech, v hlavě jsem si odříkávala básně* [online]. Aktuálně.cz ©2019 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/herta-mullerova-svet-knihy-liska-lovec/r~9c80d07678c411e9b6a9ac1f6b220ee8/>

⁴⁰ Müller, Herta [online]. iLiteratura.cz ©2010 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26791/muller-herta>

⁴¹ *Found poem* [online]. Poets.org [cit. 2.2.2022]. Dostupné z: <https://poets.org/glossary/found-poem>

(Tísňivé tango) z roku 1984. Dále poté *Barfußiger Februar* (Bosý únor) z roku 1987, *In der Falle* (V pasti) z roku 1996, *Der König verneigt sich und tötet* (Kráľ se ukloní a zabíjí), 2003 a *Immer derselbe Schnee und immer derselbe Onkel* (Stále ten stejný sníh a stále ten stejný strýc), 2011. Z básnických sbírek si uvedme tu první – *Im Haarknoten wohnt eine Dame* (V drdolu bydlí dáma) vydanou v roce 2000 a dále pak *Vater telefoniert mit den Fliegen* (Táta telefonuje s mouchami) z roku 2012.⁴²

Ve sborníku, ze kterého jsem čerpala. Jsem našla ukázky z knih, které ještě nebyly přeloženy. Jedná se o ukázky z děl *V pasti* a *Stále stejný sníh a stále stejný strýc*. O tyto překlady z německého jazyka se zasloužila překladatelka Zora Wolfová.

Viděla jsem je: lidi

Bez boha. Vydána na pospas.

A ticho.

Jeho už nebudu.

Je toho hodně,

Když vzpomínají.

*A žádná literatura.*⁴³

Lalele, Lalele, Lalele

Aneb Život by mohl být hezký jako nic jiného na světě

Poté co jsem odmítala pracovat jako špicl pro tajnou službu, jsem byla nesnesitelně šikanována – doufali, že sama od sebe zmizím z továrny, protože už to nevydržím. Jednalo se o továrnu na traktory, jmenovala se Tehnometal. Každé ráno v půl osmé jsem se musela hlásit v kanceláři u ředitele – od pondělí do soboty. Jeho první otázka, která se nespočetněkrát opakovala byla každé ráno pořád ta samá:

Našla sis jiné zaměstnání?

A já na to nespočetněkrát odpověděla:

---

⁴² Herta Müller [online]. Wikipedie ©2022 [cit. 2.2.2022]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Herta_M%C3%BCller

⁴³ Kolektiv autorů. *Soudobá česká a německá literatura/Die zietgenössischer tschechischer und deutscher Literatur*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7372-948-6. s. 121.

Mně se v továrně líbí chtěla bych tu zůstat až do důchodu.

Byla to cílená provokace – říká se postav se k tomu čelem. zní to tak udatně jako by to člověk ani nemohl dokázat, když je jim vydaný napospas. V továrně jsem na sobě nenechávala celý den nic znát, ale domů jsem chodila s kamarádku pěšky protože v tramvaji se nedá nepozorovaně plakat. obsahem ranních rozhovoru s ředitelem byly kromě těchto vždy stejných a opakujících se otázek ještě urážky. A ty se měnily - ve zlosti byly formulovány jinak než ty mnou opovrhující ti vyhrožující jinak než soucitné. to vše bylo trýznivé ale nijak zajímavé.

Zajímavé bylo něco jiného barvy košilí, které ředitel nosil. barva se opakovala jako dny v týdnu: v pondělí nosil světle zelenou košili, v úterý světle modrou, ve středu to byla béžová, ve čtvrtek oranžová, v pátek růžová, v sobotu – my jsme pracovali i v sobotu – bledě fialová. Často, ale ne vždy jsme pracovali i v neděli – potom byla košile bílá. Všechny košile měli na náprsní kapse Černý, hedvábnou nití vyšíváný Tulipán, ne větší než nehet. Začala jsem si barvy košilí poznamenávat. Mnoho týdnů zůstávalo poradí barev beze změny, stejně tak jako rozhovory. Je mi nemělo smysl si lámat hlavu, neobsahovaly z jeho strany nic než bezohlednost a s mojí vzdor tomu ponižování. Tajemství v této směsi Tulipánový ch košilí tkvělo v poradí barev. Díky tomu vyvstávaly otázky:

Jak jsou u něho doma košile tříděny

Kdo to dělá a dle jakých kritérií

Zkrášlují tyto barvy ten či onen den nebo naopak

Od kdy praktikuje toto poradí barev. Od té doby, co je ředitelem nebo už od dřívějšíka.

Bylo poradí barev někdy plánováno dle psychologických kritérií, nebo vyplynulo z čisté náhody. Náhody, která se osvědčila jako přehledná nebo dokonce i výhodná.

Existuje v jeho mozku kromě světské tendence k programu strany také ještě Transcendence, nějaká pověra ohledně spojení štěstí s konkrétní barvou košile.⁴⁴

---

⁴⁴ Kolektiv autorů. *Soudobá česká a německá literatura/Die zietgenössischer tschechischer und deutscher Literatur*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7372-948-6. s. 125-126.

3 Herta Müllerová a její obraz v české kultuře

Dnes je Herta Müllerová v českém prostředí především známá svou prvotinou *Nížiny* a poté dílem *Rozhoupáný dech*. V této části práce se pokusím přiblížit, jakým způsobem dílo Müllerové pronikalo do českého prostředí. Budeme proto sledovat zprávy a texty, které o autorce vznikly hlavně v zhruba posledních deseti letech. Jak Müllerovou a její díla prezentovala nejen média, ale i celkově instituce spojené s nakladatelským procesem.

3.1 Strávený čas v Čechách

Autorce Hertě Müllerové se v kontextu udělení Nobelovy ceny věnovalo několik českých médií. Spisovatelka a rozhlasová redaktorka Ivana Myšková se ve svém příspěvku pro pořad *Mozaika* na stanici Vltava Českého rozhlasu například soustředila na fyzickou přítomnost autorky v Praze, v době, kdy ještě českém prostředí nebyla příliš známou autorkou. Podle tohoto souhrnu mají významný podíl na prezentaci této autorky zejména německé kulturní instituce, jako je Goethe Institut, které autorku několikrát pozvalo do Prahy na literární čtení v rámci místních festivalů a literárně kulturních akcí.

Müllerová k nám byla pozvána již v roce 1992 do Goethe Institutu při příležitosti 2. mezinárodního knižního veletrhu. Jednalo se zde o prezentaci současných německy píšících autorů pocházejících z Rumunska.⁴⁵

Pražský Goethe Institut byl založen po sjednocení Německa v roce 1990. Od té doby sídlí na Masarykově nábřeží v Praze. Jedná se o kulturní institut Spolkové republiky Německo, který podporuje znalost německého jazyka v zahraničí a rozvíjí mezinárodní kulturní spolupráci. Součástí Goethe Institutu jsou knihovny či filmový archiv, zprostředkovávající informace o německé literatuře, společnosti a dějinách. Všechny tyto informace i vstup je zdarma.⁴⁶

Další návštěvou nás Müllerová poctila v roce 1995, kdy v Praze opět předčítala.⁴⁷ „Do hlavního města zavítala také v roce 1999, kdy četla během Dnů německé literatury v rámci Pražského festivalu spisovatelů. Roku 2002 pak vystoupila na konferenci pořádané nadací Konráda Adenauera. Tehdy však do češtiny bylo přeloženo jen několik esejistických textů a ukázek.“⁴⁸

---

⁴⁵ MYŠKOVÁ, Ivana. *Herta Müllerová v Praze* [online]. Vltava.rozhlas.cz ©2012 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/herta-mullerova-v-praze-5136666>

⁴⁶ Tvar. 21. 9. 1995. 1995. ISSN 0862-657X.

⁴⁷ MYŠKOVÁ, Ivana. *Herta Müllerová v Praze* [online]. Vltava.rozhlas.cz ©2012 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/herta-mullerova-v-praze-5136666>.

⁴⁸ Tamtéž.

4. dubna 2012 byla Müllerová slavnostním hostem na udílení cen Magnesia litera a následující den se uskutečnilo autorské čtení ve velkém sále Městské knihovny v Praze.⁴⁹

Naposledy Českou republiku navštívila v květnu 2019, kdy byla pozvána do Průmyslového paláce v Praze na počest vydání českého překladu knihy *Liška lovec*. Ze své knihy přečetla pár ukázek a následovala autogramiáda. Následující den byla pozvána společně s nobelistou Mariem Vargasem Llosou na debatu v pražském kině Lucerna s názvem *Literatura jako hlas svobody*.⁵⁰

Kromě osobních návštěv autorky se také v českém prostředí objevila výstava s názvem *Herta Müller – Der Teufelskreis der Wörter / Ďábelský kruh slov*, která se v roce 2013 konala v Praze v Goethe-Institutu a v Brně v Moravské zemské knihovně. Tato výstava představovala autorčin život od raného dětství v rumunském Banátu až po udělení Nobelovy ceny. Návštěvníci měli možnost vidět všemožné fotografie, dokumenty anebo úryvky z televizních rozhovorů.⁵¹

Jednalo se o putovní výstavu, kterou ve Stockholmu v roce 2010 zahájila Müllerová těmito slovy: „*Cesta od dítěte, které v údolí hlídá krávy, až sem na radnici ve Stockholmu - to je bizarní. Stojím, jak už častokrát, i tady sama vedle sebe.*“⁵²

3.2 Obraz Herty Müllerové v českých médiích

Nejčastěji je Müllerová právě zmiňována v článcích ve spojitosti s její výhrou. Zmínky máme samozřejmě i dřívějšího rázu, a to hlavně ze strany Goethe-Institutu a ze strany Müllerové jakožto zástupkyně rumunských Němců viz návštěvy na knižních veletrzích, o kterých je mluveno výše. Osobně jsem po stránce novodobějších článků nejvíce pracovala s Českým rozhlasem, Českou televizí a poté o něco méně například s IDNES a Aktuálně.cz

Co se týká internetových novin jedná se hlavně o články napsané v posledních cca 10 letech. Tyto články jsou, jak jsem již výše zmiňovala, nejrozsáhlejší v období výhry Nobelovy ceny. V článcích se povětšinou píše o těžkém osudu autorky a následně, jak šokující byla výhra zrovna právě Müllerové. Následují články, které se povětšinou týkají návštěvy Prahy a za jakým účelem ji navštívila viz kapitola výše.

---

⁴⁹ MYŠKOVÁ, Ivana. *Herta Müllerová v Praze* [online]. Vltava.rozhlas.cz ©2012 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/herta-mullerova-v-praze-5136666>

⁵⁰ *Herta Müller* [online]. Goethe.de ©2019 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <https://www.goethe.de/prj/kni/cs/aut/at1.html>

⁵¹ *Herta Müller - Der Teufelskreis der Wörter / Ďábelský kruh slov* [online]. Mzk.cz ©2013 [cit. 21.1.2022].

Dostupné z: <https://www.mzk.cz/HertaMuller>

⁵² Tamtéž.

O články, které pojednávají o Hertě Müllerové a její tvorbě, se zasloužil Český rozhlas. Jmenovitě se jedná o Ivanu Myškovou v pořadu *Mozaika*, dále Radku Denemarkovou společně s Milenou M. Marešovou v pořadu *Schůzky s literaturou* a další. Články nám nabízejí informace o knihách, ale také o různých aktivitách spisovatelky až po mluvené slovo.

Dohledat rozhovor s Müllerovou z českého území je velká vzácnost. Prozatím jediný rozhovor, který Müllerová dala českým čtenářům je z veletrhu Svět knihy, konající se v Praze v květnu 2019. Müllerová byla hostem pořadu Českého rozhlasu Vltava, *Vizitka*. Tento rozhovor vedl Petr Gojda. Setkání proběhlo u příležitosti českého vydání románu *Liška lovec*. Autorka zde hovoří nejen o samotném románu a psaní, ale také o vzpomínkách na totalitní Rumunsko a jak je přijímána v dnešním Rumunsku. Müllerová vypověděla: „*Mnohé knihy se svým obsahem vracejí do Rumunska a také v Rumunsku vycházejí. Nevím, jak to vnímají Rumuni, nejspíš jako svou vlastní literaturu. Ostatně mé knihy se tam hojně překládají. Mám velmi dobrého překladatele do rumunštiny, našťástí. Je to stále ten samý a překládá tak bravurně, že často říkám, že rumunský překlad je lepší než originál.*“⁵³

Autorce se v reportážích věnovala také Česká televize. První reportáž z pořadu *U zavěšené knihy* pojednává o prvotině spisovatelky *Nížiny*. Nedozvíme se zde jen základní informace o knize, ale hovoří v něm i samotná překladatelka. Je zajímavé myšlenky Denemarkové jen nečíst, ale také možnost si je i vyslechnout.⁵⁴

Druhá reportáž z pořadu *Nominace na knižní ceny 2011* je o něco kratší. Herečka Aňa Geislerová zde hovoří o překladu románu *Rozhoupaný dech*. Pojednává stručně o ději a struktuře samotného díla. I v této reportáži vystupuje Radka Denemarková. Hovoří o náročnosti překladu, aby všechno v knize působilo přirozeně. Také předčítá krátký úryvek. Na závěr je hovořeno o nominaci na *Magnesii Literu* za překlad. V této reportáži se mi velmi líbil pokus o navození autentické atmosféry. Když překladatelka předčítá úryvek, stojí pod strážní věží mezi ostnatými dráty.⁵⁵

---

⁵³ GOJDA, Petr. *Herta Müllerová: Stát si rychle všimne, jestli s ním souhlasíte, nebo ne*. [online]. Český rozhlas ©2019 [cit. 28.5.2022]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/herta-mullerova-stat-si-rychle-vsime-jestli-s-nim-souhlasite-nebo-ne-7946323>

⁵⁴ U zavěšené knihy. *Herta Müllerová: Nížiny*. [online]. Česká televize ©2014 [cit. 28.5.2022]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/8995-herta-muellerova-niziny?vsrc=porad&vsrclid=u-zavesene-knihy&backlink=0cazz>

⁵⁵ Nominace na knižní ceny 2011. *Herta Müllerová: Rozhoupaný dech* [online]. Česká televize ©2011 [cit. 28.5.2022]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/12422-herta-muellerova-rozhoupany-dech?vsrc=vyhledavani&vsrclid=rozhoupan%C3%BD+dech>

Poslední reportáž je z pořadu *Knížní svět* natočena v roce 2012. Nepojednává jen o samotné tvorbě autorky a jejich překladech u nás. V té době se jedná o tři přeložená díla. Reportáž pojednává i o návštěvě samotné autorky. Autorka se zúčastnila předávání cen *Magnesia Litera* a měla besedu v Pražské městské knihovně. V reportáži o autorce hovoří překladatel Tomáš Dimter: „*Ona na každou otázku, kterou dostane, tak k ní přistupuje jako by jí nikdy v životě neslyšela, takže ona znovu prožívá utrpení lidí z koncentračního tábora...ona je schopná se do těch lidí stále vcítovat a když odpovídá na otázky, které jí člověk klade, tak má pocit, že ho naprosto koncentruje... je vždy velmi autentická.*“⁵⁶

Člověku je pak samotná spisovatelka bližší, když má tu možnost si ji vyslechnout či názor někoho jiného na ni. Člověku to dokreslí obrázek na toho spisovatele (v našem případě spisovatelku), která stojí za těmi řádky v knize.

3.3 Recenze

V této kapitole budu pojednávat o recenzní stránce knih Müllerové. Pracovala jsem s recenzemi jak z webových stránek, tak z časopiseckých publikací. Konkrétně jsem čerpala z webových stránek iLiteratura.cz a z časopisu *A2, Tvar, Respekt* či *Host*.

3.3.1 Časopisecké publikace

Nejčastěji v našem prostředí o díle Herty Müllerové píše divadelní dramaturg a redaktor Lukáš Jiříčka. Jeho recenze vychází v časopise *A2*. Svou první recenzi na téma Herta Müllerová a její tvorba napsal před vydáním jakéhokoli překladu v českém prostředí.

Herta do zad, recenze z roku 2009, která představuje autorčin způsob psaní, ale také základní informace o tematice knih. V úvodu Jiříčka poukazuje na určitá témata z děl Müllerové, na neustálý nátlak ze strany rumunské tajné policie Securitate či na začarovaný kruh alkoholismu mužů žijících po druhé světové válce v německé menšině. Jsme seznámeni s autorkou jako člověkem a postupně se Jiříčka přesouvá k samotné tvorbě. Hovoří o prvotině *Nížiny*, ale také o tom že Müllerová nebere své knihy jako formu terapie, k čemuž by její témata nabízela,

ale buduje si vlastní svět poskládaný z útržků skutečných událostí. Dílo spisovatelky, ať už se jedná o prvotinu, povídkovou sbírku *Nížiny*, či romány nebo eseje, se vyznačuje strohým ale přesto velmi básnickým jazykem. Jiříčka píše o tom, že tvorba Müllerové by se dala brát jako obdoba vesnických románů. Nad tímto vším však visí jedno velké ALE. Protože

---

⁵⁶ *Knížní svět* [online]. Česká televize ©2012 [cit. 24.5.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1183270092-knizni-svet/21254215115/cast/198891/>

spisovatelka svá díla nevytváří jako klasicky vystavěné dílo (akce + situace). Skládá je z jednotlivých fragmentů, které se opakují a rozvíjejí. Věnuje se také jazyku, který je dle slov autora do jisté míry spojen s moderní literaturou, ale zároveň působí tradicionalisticky a starodávně. Na závěr také píše pár vět o zisku Nobelovy ceny, o zaslouženém zisku. Müllerová totiž píše o něčem, co v současné literatuře schází a nemělo by být tabu o tom hovořit.⁵⁷

Cesta, které musí být obětováno vše je další recenzí Lukáše Jiříčky, z roku 2010. Pojednává o díle *Cestovní pas*. Na úvod jsme vtaženi do čtení recenze obecným pojednáním. Jak Müllerová celý život píše o jednom tématu z více úhlů pohledu, pomocí různých příběhů, hrdinů a dopadů takzvané velké historie na člověka. Nadhodí čtenáři také myšlenku na to, že se může zdát psaní Müllerové o stále o jednom tématu jako určitá forma obsese. Tuto tezi však ihned vyvrátí. Vyvrátí ji svou zmínkou o plasticitě jazyka a o bytostném ponoru do příběhu, který pak dělá každé dílo, ačkoli se může zdát stejné, jiné. Po úvodní slovu se již přesouvá k samotnému dílu. Hovoří o názvu, který dle jeho slov po přeložení do českého jazyka oslabuje čtenářský prožitek. Originální název totiž pochází z rumunského přísloví. Postupně se přesouvá k dějové linii knihy, tedy k příběhu rodiny mlynáře Windische, k jejich osudu a dlouhému čekání na možnost emigrovat do Západního Německa. Vliv jazyka na dílo to je něco, co neodmyslitelně patří k Hertě Müllerové. Jazyk je plastický, metaforický, ale přesto věcný

a drsný. Spisovatelka úmyslně za sebe řadí události různého druhu, rozbíjí ale zároveň i buduje jednu linii vyprávění. Věty v díle působí neuvěřitelně promyšleně. Jako by je spisovatelka hned několikrát prověřila, než je dokončí.⁵⁸

Třetí recenze Lukáše Jiříčky z roku 2012, o které budu pojednávat, je na dílo *Srdce bestie*. Nese název *Past ústící do pasti*. V úvodu jsme ve zkratce seznámeni s Hertou Müllerovou. Postupně se autor přesouvá k samotnému ději. Stručně je nám sdělena hlavní myšlenka – přežití čtveřice studentů ve zrůdném světě totality. Totalitní Rumunsko se totiž jeví jako past. Müllerová se ve své tvorbě nebojí ukázat neskutečný teror a ponížení což se v současné literatuře příliš neděje a nesluší. Ačkoliv jsou díla do značné míry autobiografická, autorka jim neubírá detailní popisy hrůz kolem. O těchto hrůzách spisovatelka kolikrát nehovoří přímo. Často je ukrývá za symboly a metafory. Osa příběhu je sice přímá, ale obsahuje stovky odboček a slepých ramen. Události

---

⁵⁷ JIŘIČKA, Lukáš. Herta do zad. *Tvar* [online]. 2009 [cit. 29.5.2022]. ISSN 0862-657X. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/22/herta-do-zad>

⁵⁸ JIŘIČKA, Lukáš. *Cesta, které musí být obětováno vše*. *Tvar* [online]. 2010 [cit. 29.5.2022]. ISSN 0862-657X. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2010/22/cesta-ktere-musi-byt-obetovano-vse>

probíhají postupně, ale nikdy nevíme, kdy nastane zvrát. Překlada není dle autora co vytknout. Možná jen lehce nadnesený název a překladatelčin doslov, který prý tolik nevypovídá o životě Müllerové, ale spíše o literárních ambicích Denemarkové.⁵⁹

Recenzní práce Lukáše Jiříčky je dle mého názoru velmi kvalitně zpracována. Svým stylem psaní dokáže čtenáře nalákat k četbě. I když třeba jen lehkým dotykem, tak se dotkne každé složky knihy. Nejen že čtenáři přiblíží postavy, dějovou linii, ale také neopomene poukázat na historickou složku, která je pro dílo Müllerové více než důležitá. Musím říct, že mi vyhovuje, jakým způsobem dané informace čtenáři předává. Nevím, zdali je v tom nějaký přesný harmonogram, ale výborně mu navazují dané myšlenky na sebe. Jeho recenzím bych vytkla maximálně to, že mi tam chybí bližší názor na dílo v překladu. Denemarkové jakož to překladatelce věnuje jen pár strohých vět. Zdá se mi, že většinově o ní hovoří jen, když ji chce nemile zkritizovat.

Dále budu hovořit o recenzi spisovatelky Blanky Činátlové na dílo Müllerové *Liška lovec* napsanou pro časopis A2 s názvem *Lišky nemění povahu*. Svou práci autorka uvádí řečnickou otázkou pro čtenáře. Pojednává zde totiž o originálním názvu knihy *Už tenkrát byla liška lovcem*. A kdy to tedy bylo? Kdy už byla tím lovcem? Jsme seznámeni s hlavní postavou, která vlastní lišku zmíněnou v názvu. Jedná se o koberec. Tento koberec je jakýmsi symbolem, a i obětí tajné rumunské policie, která proniká hlavní hrdince do bytu. Sledujeme nepatrné kapitoly ze života hlavní hrdinky a jejich přátel. Autorka nás postupně seznamuje s přáteli hlavní hrdinky. Každý má své problémy. Každého trápí něco jiného. Müllerová v díle klade důraz na atmosféru, která nás provází celým příběhem. Čas dila se vleče, ale směřuje postupně ke svému naplnění. Autorka pracuje s obrazností, která utváří úplně jiný pohled na dějovost – *nad krajinou bdí onipotentní diktátor, takže „zem protíná ostražitý zrakový nerv“*. Müllerová ráda pracuje s protiklady. Na jedné straně město, kde je člověk pod neustálým dohledem, není úniku. A na straně druhé vesnice, kde chybí malý krůček ke svobodě, aby člověk nebyl odříznut od zbytku světa. Činátlová zde tyto podobnosti srovnává s jiným dílem, s románem berlínského spisovatele Inga Schulzeho *Adama a Evelyn*. Za záminkou dovolené se snaží utéct z NDR do NSR. A atmosféru zde dokresluje právě motiv vody, motiv Dunaje. Dílo je pozoruhodnou prací s jazykem. Věty jsou úderné, krátké. Dalo by se hovořit o jakémisi ztělesnění totalitního jazyka, z něhož se vytrácí jakákoli schopnost pro detail. Jsou vedle sebe kladen živé obrazy, scénky

---

⁵⁹ JIŘIČKA, Lukáš. *Past ústící do pasti*. Tvar [online]. 2012 [cit. 29.5.2022]. ISSN 0862-657X. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2012/7/past-ustici-do-pasti>

či různé anekdoty, které mají určitou spřízněnost s vtipy z *Malé maďarské pornografie* Pétera Esterházyho. Podobnost v určité formě ironie či jakési záměrné vágnosti k analýze totalitní rozplizlosti a nechutnosti. Autorka uzavírá recenzi tezí, kdy přemýšlí nad poslední kapitolou a nad tím jak začátek 90. let měl být začátkem něčeho nového. Ale je tomu tak? Přece jen „*liška mění srst, ale nemění povahu*“.⁶⁰

Recenze Blanky Činátlové nám dává opět trochu jiný pohled na knihu. Mimo to, že se jedná o samotnou recenzi, tak autorka do svého psaní vkládá jakousi formu filozofického zamyšlení. Vyhovuje mi, že nás seznámí alespoň částečně s každým prvkem knihy (jazyk, děj, postavy). A když jsem vrátím k tomu zamyšlení, tak nad každým tím prvkem se nějak více zamyslí. Dále mám obecně ráda, když mi někdo přibližuje věci na příkladech, což přesně tato recenze splňovala. Možná bych se více v této recenzi zaměřila na historický kontext, který mi tu částečně chyběl. Svým způsobem je nám přiblížen na příkladech, ale v předchozích recenzích se této stránce věnují více. Více nás to pak vtáhne do samotného děje knihy.

Facky dětství, recenze Martiny Mackové pro časopis *Host* na dílo Herty Müllerové *Nížiny*. V úvodu nás autorka seznamuje se situací Müllerové v českém prostředí. Hovoří tedy o zisku Nobelovy ceny díky, kterému začala být v našem prostředí známější a také se začaly překládat její díla. Přesouvá se k tematické stránce díla, které Müllerovou pronásleduje již od jejich počátků – život německé menšiny v Rumunsku za vlády Nicolae Ceaușesca. Kompozičně je dílo rozloženo do 19 kapitol. My máme tu čest držet v rukách verzi necenzurovanou, kompletní. Text díla je intenzivní, Müllerová si nebere servítky. Obsahuje hrubě poetické, místy spíše lyrické obrazy. Toto nám autorka poukazuje na ukázkách z knih – ukázka ze zabíjačky, kde poráží prase a vypravěčka víc, než dost prožívá jeho situaci. Všechny tyto situace, hroživou atmosféru každodennosti vesnického života, vidíme očima děvčátka, vypravěčky, kterému nikdo nedal lásku. Děvčátko s každou povídkou roste. Z vesnice se ke konci díla přesouváme do města. Nelze si nepovšimnout autobiografický prvků. Na psaní Müllerové působí život v německé menšině. V tomto případě je důležité si o samotném životě spisovatelky něco zjistit, aby se nám výborně dokreslil celkový obraz díla. Dílo Müllerové není pozitivní, je bolestným svědectvím, které jí svírá, i proto má potřebu se z toho vypsát.⁶¹

---

⁶⁰ ČINÁTLOVA, Blanka. *Lišky nemění povahu*. Tvar [online]. 2020 [cit. 29.5.2022]. ISSN 0862-657X.

Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2020/17/lisky-nemeni-povahu>

⁶¹ MACKOVÁ, Martina. *Facky dětství*. Host [online]. 2014 [cit. 29.5.2022]. ISSN 1211-9938. Dostupné z: <https://wayback.webarchiv.cz/wayback/20180315135144/http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2014/9-2014/facky-detstvi>

Recenze Martiny Mackové mi přijde velmi dobře strukturovaná, jen je škoda, že některé myšlenky nejsou rozvedeny více do detailu. Kolikrát nás utne uprostřed. Velmi oceňuji příklady, tentokrát z díla samotného. Skvěle to dokresluje obraz pojednávání v recenzi. Jako krátké shrnutí postačí, ale proto aby to byla plnohodnotná recenze mi zde schází trochu osobního vhledu a také pár slov o překladatelské práci Denemarkové.

3.3.2 Recenze z webových stránek

První recenze z webových stránek, konkrétně z iLiteratury.cz, je na dílo *Cestovní pas* od redaktorky Ivany Srbkové. V úvodu nás autorka zavádí do místa děje, tedy do německé vesnice v rumunském Banátu, kde čeká rodina mlynáře Windische beznadějně na cestovní pas, aby mohla emigrovat do Západního Německa. Nečekají jediní, čeká celá vesnice. Než se čtenář pustí do samotné četby, není od věci, aby si přečetl doslovy překladatelky Radky Denemarkové a také si zjistil něco o spisovatelce a historickém kontextu díla. Hlavní hrdinové nejsou poznamenáni jen zdoluhavým čekáním, ale také svou minulostí (Windisch bývalý voják SS, manželka pobývala 5 let v sovětském lágru). Kniha není dílem veselým, je plná beznaděje. V jejich světě selhala jak moc světská, tak i duchovní. Na odchod z tohoto světa, za lepším, je nejvíce připravená manželka mlynáře. Přesně ví, co má dělat. K tomu jí dopomohl čas strávený v táboře. Jazyk v díle plyne truchlivě, jeho rytmizaci napomáhá členění do krátkých kapitol. Originální název má symboliku – *Der Mensch ist ein großer Fasan auf der Welt*. Jedná se o citaci rumunského přísloví.⁶² „*Někomu, někam a někdy se narodíme. Je-li toto poznamenání hodně bolestné, člověk vykoření a ani v širém světě nenalézá domov, dostává se do izolace vnější i vnitřní a další okleštění svobody si někdy přidává i sám. Má-li při tom všem však dostatek síly a vůle, přežívá. A dokud žije, může existovat i naděje... A dokud má člověk naději, touží...*“⁶³

Recenze se mi zdá hodně o pocitech, což dost odpovídá samotnému dílu. Autorka se nás snaží naladit do nálady, která panuje v knize a myslím si, že se jí to daří. Líbí se mi, jakým způsobem prokládala pocity postav tím, co se v knize odehrává. A teze, která pobízí čtenáře k tomu, aby si zjistili něco o Müllerové a také o historickém kontextu, mi přijde více než adekvátní. Dokreslí nám to celkový obraz a také pohled na dílo.

Recenze na dílo *Cestovní pas* od překladatele Romana Kopřivy, která je k nalezení opět na webových stránkách iLiteratura.cz. Na tomto webu je přidána se souhlasem autora, původně

---

⁶² SRBKOVÁ, Ivana. *Müller, Herta, Cestovní pas I* [online]. iLiteratura.cz, ©2010 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26793/muller-herta-cestovni-pas-1>

⁶³ Tamtéž.

vyšla v Landeszeitung a v Kulturních novinách. Kopřiva rozebírá dopodrobna všechny detaily díla. Ať už se jedná o dějovou stránku, také o překladatelskou. Jsme zavedeni na začátek do témat děl Müllerové, kde autor hovoří o tom, že se opakují tři témata. Poté se už přesouvá k samotnému dílu, do kterého nás zavede opravdu stručným pojednáním o knize. Postupně nám však tato pojednání rozkrývá. Rozkrývá nám nejdříve styl vyprávění. Věty volně řadí za sebou. Vyprávěcí svět je plný analogií, symbolů a znamení. Od stylu vyprávění se přesouváme k Radce Denemarkové. Překladatelka, která si dokáže s textem tak pohrát, aby zněl skoro jako originál, jen v jiném jazyce. Skládala jej jako domino. Avšak Kopřiva zde hovoří, že ne vždycky je ten překlad úplně tak perfektní. Najdou se místa, která by se dala přeložit jinak. Podívat se na styl Müllerové více do hloubky. Originální jazyk je místy kolikrát hodně sexistický, načež překlad Denemarkové je spíše femininnější. A přes některé detaily, které jsou českému čtenáři podávány jinak než v originále, je překlad velmi zdařilý a výborně ho dokreslují doslovy překladatelky.⁶⁴

U práce Romana Kopřivy mě velmi baví spád, jaký má. Odkrývá nám postupně celé dílo, aby nás popostrčil k četbě, ale zároveň nám nesdělí tolik, abychom nepřišli o překvapení. Jako jeden z mála recenzentů se nezaobírá knihou jen z pohledu Müllerové, ale velmi detailně se věnuje i samotným překladům. Poukáže nám na příkladech i rozdíly mezi originálem a překladem. Kolikrát by se to dalo přeložit lépe. Recenze je obsáhlá, čtenáři ukáže Müllerovou a nenápadně mu řekne, že tohle si musí přečíst.

Recenze překladatelky Jitky Nešporové na dílo *Rozhoupaný dech* nalezneme na webových stránkách iLiteratura.cz. V úvodu nám autorka srovnává rozdíly v překladech polských a českých. U našich sousedů na rozdíl od nás vycházela díla Müllerové již před získáním Nobelovy ceny. Přesouváme se k začátkům spisovatelčiny tvorby, které nebyly jednoduché. Autorka proto lehce natukne i *Cestovní pas* a pak už se přesouvá k *Rozhoupanému dechu*. Do tohoto díla nás vtahuje úvodním slovem ohledně vzniku díla – inspirace životem Oskara Pastiora. Věnuje se tématice, kdy je próza řazena k tzv. lágrové či vězeňské tvorbě. Je nám představen děj, o kterém však Nešporová zmiňuje, že je na něj v díle ale mírně rezignováno. Život mladého chlapce, který si ze začátku myslí, jak tato cesta mu zachrání život, ale to ještě netuší, do čeho jde.⁶⁵

---

⁶⁴ KOPŘIVA, Roman. *Člověk je na tom světě velký bažant* [online]. iLiteratura.cz, ©2010 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/27293/muller-herta-cestovni-pas-in-kulturni-noviny>

⁶⁵ NEŠPOROVÁ, Jitka. *Müller, Herta Rozhoupaný dech* [online]. iLiteratura.cz ©2010 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/27215/muller-herta-rozhoupány-dech>

V recenzi Jitky Nešporové vidím lehkou paralelu s doslovem Radky Denemarkové. Netuším, jestli to byl záměr anebo jen náhoda. Ale nevadí mi to, jen jsem při čtení recenze přemýšlela, kde jsem již danou myšlenku četla. Podrobněji bych uvítala myšlenku o tematické souvislosti díla. Myšleno tak, že autorka začne hovořit o myšlence historického kontextu díla a velmi rychle jí utne.

Recenze Jakuba Ehrenbergra na dílo *Srdce bestie*, původně vyšel na serveru *Topzine*, já pracovala s verzí z webu *iLiteratura.cz*. Autor nás v úvodu seznamuje s hlavními hrdiny, se čtyřmi spolužáky, přáteli. V díle je popisován jejich osud a také osud jejich rodin. Ale je možné přátelství udržet, když ze všech stran číhá totalitní režim? Toto je řečnická otázka, kterou nám Ehrenberger pokládá a sám jí poté rozvádí. Každá postava v díle nějakým způsobem strádá. Je jedno, jestli se jedná o strádání fyzické z důvodu nějaké nemoci či o strádání mentální, kdy daná postava trpí situací, ve které žije. Všechno toto strádání (životní situace) postupně dostane. Je to dílo plné strachu, hrdinové se v něm naučí žít, vzájemně koexistovat. Ehrenberger se nevyhne ani nějakému pojednání o režimu. Hovoří o strachu a jeho zrcadlení v osudech hrdinů, v životě v Ceaușescově Rumunsku.⁶⁶

Druhá recenze Jakuba Ehrenbergra je na dílo *Nížiny*. Nalezneme ji na webových stránkách *iLiteratura.cz*. Do recenze nás Ehrenberger vtáhne citátem, který má navodit veselou/humornou atmosféru, ale z této atmosféry nás rychle vyvede hned v úvodním pojednání o knize, kde nám nastíní obraz děje. Představeny jsou nám i ostatní díla, která byla doposud (rok 2015) přeložena. Postupně se poté přesouvá autor k samotnému dílu *Nížiny*. Pojednává o tom, jakým průběhem prošla celá povídková sbírka. To, v jaké podobě jí čteme my dnes, tak tomu vždycky nebylo. Kniha zachycuje koloběh života v obyčejné švábské rodině, který je pozorován očima malé dívky. Druhá část díla je spíše jakousi skicou vesnické života než vyprávěním samotného děvčátka. Jsme i stručně seznámeni s některými povídkami. A v poslední části hovoří o kompozici díla a také o jeho stylizaci. Dílo je napsané typickým jazykem pro autorku. Hraje si s ním – barvitě metafory, neobvyklé poetické výrazy.⁶⁷

Člověk by čekal určitou podobnost mezi recenzemi, když se jedná o stejného autora, ale opak je pravdou. V úvodu je hned rozdíl mezi srovnáním děl. Ehrenberger v recenzi na *Nížiny* pojednává, i když jen stručně i o předchozích dílech, což se u předchozí recenze neděje. Asi

---

⁶⁶ EHRENBARGER, Jakub. *Müller, Herta Srdce bestie* [online]. *iLiteratura.cz*, ©2015 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34747/muller-herta-srdce-bestie-in-topzine>

⁶⁷ EHRENBARGER, Jakub. *Müller, Herta Nížiny* [online]. *iLiteratura.cz*, ©2015 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34729/muller-herta-niziny>

bych řekla, že v každé té recenzi mi chybělo to, co ta druhá nabízela. Velmi hravé a že to čtenáře dost zaujme mi přišlo u *Srdce bestie* nadhození otázky. Ačkoli se jednalo o řečnickou otázku. Ale druhá recenze mi přišla více propracovaná. Autor uváděl i příklady z povídek, pojednal také o jazyku. V obou recenzích mi schází pojednání o překladech Denemarkové, i kdyby jen krátké.

4 O překladech Radky Denemarkové

4.1 O Denemarkové

Jedinou překladatelkou do českého jazyka děl Herty Müllerové je právě Radka Denemarková. Avšak než si představíme samotné překlady pojdme se ve zkratce podívat na ní samotnou.

Radka Denemarková se narodila 14. března 1968 v Kutné Hoře. Po maturitě studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, konkrétně bohemistiku/germanistiku. Dále poté působila na katedře české literatury, kde v roce 1997 získala titul Ph.D. Po svých studiích byla zaměstnána jako vědecká pracovníce v Ústavu pro českou literaturu, kde působila na oddělení literatury 20. století. Zde se autorsky podílela na *Slovníku spisovatelů po roce 1945* a *Dějínách české literatury po roce 1945*.⁶⁸

Kromě toho že se jedná o překladatelku hlavně německých textů, tak je také známá svou literární tvorbou (*Peníze od Hitlera* – Magnesia Litera 2007 za nejlepší prózu anebo *Hodiny z Olova* – taktéž Magnesia Litera 2019 za knihu roku). Právě Denemarková je taky jedinou českou autorkou, která hned čtyřikrát obdržela Magnesi Literu. Dvě jsou tedy za již zmíněné knihy. A další jsou za publicistické dílo, konkrétně dokumentární román *Smrt, nebudeš se bát aneb příběh Petra Lébla*. Čtvrtá cena je právě za překlad jedné z knih Müllerové, a to konkrétně *Rozhoupáný dech*. Vedle překladů Herty Müllerové přeložila Denemarková také knihu Michaela Stavariče *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová* a knihu Pascala Merciera *Lea*.⁶⁹

Pravidelně svými recenzemi, studii a články publikuje do různých periodik, jmenovitě například *Tvar*, *Právo*, *Literární noviny* a *Česká literatura*. Občasně publikuje v *Respektu*. Pod nakladatelstvím Mladá fronta jí vyšlo několik knižních doslovů (viz. díla Müllerové). Kromě toho tedy že píše do českých periodik, některé její texty se také objevily v zahraničí, obzvláště v německojazyčných zemích.⁷⁰

„Díla Radky Denemarkové byla dosud přeložena do 23 jazyků.“⁷¹

4.2 Překladatelská práce a o překladech Müllerové

Denemarkové překladatelská práce je hojná. Než se podíváme více na tvorbu Herty Müllerové, uveďme si několik příkladů z další překladatelské práce. Překladům se Denemarková věnuje

---

⁶⁸ Radka Denemarková [online]. Radka Denemarková ©2022 [cit. 20.1.2022]. Dostupné z: <https://denemarkova.eu/cs/about>

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

již od konce 90. let, kdy přeložila Emu Destinovou do němčiny. Dále je její práce hojná na překlady divadelních her – *Happy end* Elizabeth Hauptmannové, Bertolta Brechta, Kurta Weilla a *Pan Kolpert* Davida Gieselmanna a mnohé další. A tedy už pozvolna postupujeme k próze, a to konkrétně překladem románu Michaela Stavariče *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*.⁷²

Překladatelská práce děl Herty Müllerové je víc než obsáhlá. Přeložila pět jejich děl. Všechny tato díla byla přeložena v nakladatelství Mladá fronta. Ačkoli se jedná i o díla staršího vydání, Herta Müllerová je vydávána od počátku 80. let minulého století, u nás první dílo bylo přeloženo až po roce 2009, tedy až poté co získala Nobelovu cenu.⁷³

Od té doby k nám na knižní trh přibyla její díla jedno za druhým. Prvním přeloženým dílem je *Cestovní pas* v roce 2010. Po velmi malé pauze, v tom týž roce následovala kniha *Rozhoupaný dech*, za jejíž překlad získala Denemarková ocenění, konkrétně tedy Magnesii Literu. Poté v roce 2011 přišlo na český trh *Srdce bestie*, v roce 2014 následovalo Müllerové nejstarší dílo a tím jsou *Nížiny*. Aktuálně posledním, ale já doufám, že přibude další, *Liška lovec* (2019).⁷⁴

4.3 Doslovy ke knihám

Každá z přeložených knih, až na poslední, má také doslov. Na pár stránek Denemarková shrnuje práci s daným dílem, popisuje i rozdíly mezi jinými díly, rozebírá jazyk, práci s postavami, a i určitý historicko-literární kontext díla. Doslovy jsou snadno rozeznatelné v knihách. Kromě toho že jsou označené, tak jsou i psané odlišným fontem písma.

Trochu speciální je přece jen dílo *Rozhoupaný dech*. Mimo to že napsanou poznámku překladatelky, tak se pyšní doslovem dalšího autora, konkrétně Petra Fischera. Každý doslov nese název podle nějaké věty z knihy. Jedná se většinou o nějakou zlomovou větu, ačkoli se to tak na první pohled nemusí zdát.

4.3.1 Cestovní pas (2010)

4.3.1.1 Čas, který bude objeven...

Takto se nazývá doslov k prvnímu přeloženému dílu. V úvodu jsme seznámeni s tím, jak vlastně fungují postavy a jejich čas v díle. Dále zde Denemarková hovoří o tom, jak název originálu je

---

⁷² Radka Denemarková [online]. Radka Denemarková ©2022 [cit. 20.1.2022]. Dostupné z: <https://denemarkova.eu/cs/learn-more/other-work/>

⁷³ Radka Denemarková [online]. Radka Denemarková ©2022 [cit. 20.1.2022]. Dostupné z: <https://denemarkova.eu/cs/about>

⁷⁴ Tamtéž.

citací rumunského přísloví. „*Člověk – stejně jako bažant – nevzletí výš, Než mu dovolí okolnosti a vlastní omezení. Musíš se smířit a vystačit s tím, co má.*“⁷⁵

Autorka postupně zpracovává situaci člověka, která je ušpiněna dobou, okolnostmi a lidmi.⁷⁶

Dozvídáme se také, proč autorka píše takovým způsobem, jakým píše. Čerpá totiž z atmosféry a ze skutečností svého života v menšině v rumunském Banátu. Toto téma nás provází celou tvorbou Müllerové – díla jsou v podstatě monotematická; otec v jednotkách SS, matka deportována do pracovního tábora, zrada přítelkyně aj.⁷⁷

Kožešník přepočítává druhý svazek bankovek... je název první podkapitoly doslovu. Denemarková v něm hovoří o reálných motivech a tématech, která Müllerová poté přenáší do literárního světa. Obrací se také k historii, která je nevalnou součástí tématu. Témata vystěhování národů z daného území, kam nepatří. Máme podobný případu nás – vysídlování Němců z Čech a Moravy po roce 1945. Tito Němci byli vystěhováni násilím, u těch rumunských Němců je příběh trochu jiný. Ti tam mohli zůstat, ale součástí jejich denního života bylo utlačování jejich rasy. Hlavní proces se nazýval "totální rumunizace" = za každého vystěhovaného rumunského Němce, obdržel stát od tehdejšího Západního Německa několik tisíc marek. Na popud tohoto vznikla v 70. letech literární skupina Aktionsgruppe Banat, jejíž členové byli velkými odpůrci režimu.⁷⁸

Müllerová se nebojí otevřeně hovořit o kostlivcích ve skříní. Hovoří pomocí svého díla o tom, jak lidé dokážou velmi snadno a rychle zneužít moci. Vypovídá také o momentech, kdy je člověk schopen čehokoliv, i o tom, jak nás historie, minulost nás *vždycky dožene a dá nám herdu do zad.*⁷⁹

Následuje další část s názvem: „*To se nedá vydržet,“ řekl truhlář „to nikdo nevydrží.*“ – zde hovoří o postavách a také částečně o jazyce, který následuje poté i v další podkapitole. Postavy ovládá strach a nejistota. Každý má strach z něčeho jiného a potřebuje také něco jiného k jeho řešení. Denemarková píše, jak dílo překládala intuitivně – jako domino. Když skončí jedno

---

⁷⁵ DENEMARKOVÁ, Radka. *Čas, který bude objeven* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. Cestovní pas. Praha: Mladá fronta, 2010. s. 101.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž. s. 102.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž. s. 106.

slovo či věta, další na to navazuje. Díky osobním zkušenostem Müllerové je za slovy cítit fyzičnost věci.⁸⁰

„*Meloun křupl. Bylo zachroptění.*“ Tato část hovoří o jazyce, o němčině, která je dle slov Denemarkové krystalická a expresivní. Srovnává ho s Franzem Kafkou a jeho specifickou formou češtiny takzvanou pražskou němčinou. Herta Müllerová si s větami hraje, jsou do detailu promyšlené, její slovní zásoba je bohatá. „*Müllerová klade věty vedle sebe jako cihly. Rovná je a uhlazuje. Klidně, beze spěchu. Vznikne stavba pevná, bytelná, s rozvlněnou omítkou.*“⁸¹

„*Jabloň kojí zelená jablka*“ citlivost Herty dobrat se smyslu věci je to, co nás doprovází celou knihou. To je i jeden z důvodů, proč knihu Müllerové lze poznat na první dobrou. Poslední část hovoří o postavách. To, jak se postavy chovají. Jak zvládají nebo spíše nezvládají stresové situace. Na první pohled se zdá, že dílo končí happy endem, ale ten klame. Sama Denemarková hovoří o možnosti cesty vykoupení, ale na tu nikdo nemá.⁸²

„*Windisch ucítil v čele zrno písku, sunulo se od jednoho spánku k druhému.*“ Je poslední částí, která nám všechno shrne dohromady. Jak postavy, jenž myslí jen a pouze na sebe a že jejich jediná možnost, jak být čestný je se od tohoto celého světa odloučit. A také se opět vrací k myšlence na život v německé menšině, která je přenášena do knih a ty poté čtenář polyká jako hořké pilulky.⁸³

4.3.2 Rozhoupaný dech (2010)

Rozhoupaný dech je kniha, která si zasloužila na závěr slovo nejen od Radky Denemarkové, ale i od dalšího autora, výše zmíněného Petra Fischera. U tohoto díla tedy budeme mít dva pohledy.

4.3.2.1 Když je hlad, lze ochutnávat slova

Poznámku překladatelky píše Denemarková opět pro ni typickým způsobem. Jsme seznámeni s hlavní problematikou – s tématem lágrů, a to co je s nimi spojeno. Pro příklad je zde uvedeno i vícero klasických děl z lágrů, gulagů. Jedná se o: A. Složenicyn – *Jeden den Ivana Děnisoviče* a V. Šalamov – *Kolymské povídky*. Společně mají každodenní boj o přežití. V případě

---

⁸⁰ DENEMARKOVÁ, Radka. *Čas, který bude objeven* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Cestovní pas*. Praha: Mladá fronta, 2010. s. 106-107.

⁸¹ Tamtéž. 108.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž. 109-110

Müllerové se jedná hlavně o boj proti hladu a smrti vyhladověním.⁸⁴ „*Müllerová své vyprávění halí do měkkosti nečekaných slov a podstatný je i motiv dospívání. Úhel pohledu je u dospívajících nutně jiný, čerstvý. Svět je nepoznané místo, bez souvislostí a kontextů.*“⁸⁵

Struska a popel a popílek část, ve které Denemarková píše o inspiraci Müllerové k dílu. Inspirací pro *Rozhoupaný dech* byl básník Oskar Pastior na základě, jehož vzpomínek je dílo napsáno. Ze začátku na něm pracují společně, ale po náhle smrti O. Pastiora ho Müllerová napsala sama.⁸⁶

Třetí část *Konvalinka, moruše, šťovík* je uvozena větou, která podle mého vystihuje výborně celou knihu: „*Pro mne je tato kniha mimo jiné záznamem o chování lidského společenství a jeho destrukci v extrémních podmínkách, kdy dosavadní zákony a společenské úmluvy neplatí.*“

⁸⁷Vystihuje podmínky lágru, kde člověk nemá vlastně žádnou cenu, žádné slovo.

Lebeda, hořec a encián v této části Denemarková píše o tom, jak dílo překládala. Nejednalo se jen pouze o to tupě přeložit text, ale musela v češtině dohledat adekvátní slova, prostředky, aby měly ve finále stejný vliv na čtenáře jako v německém originále. Např.: písmenu "š" v originále odpovídá "r" a "ř", zachování oxymóronu, neologismů apod. Sama Denemarková říká, že překládá autory, tak jak chce, aby byla překládaná ona – aby se s danými texty mazlili, nahmátli z nich tu správnou emoci, rytmus.⁸⁸

Uzavíráme tuto poznámku překladatelky slovy, které člověka donutí se zamyslet. Román je metaforou samoty. Hlavní postava se z lágru vrátí. Do světa, kde mu nikdo nerozumí. Také je vnitřní paradox toho, že byl chráněn před sebou samým, před tím, jaký doopravdy je, před setkáním s realitou.⁸⁹

4.3.2.2 *Haiku z lágru*

Doslov ke knize napsaný Petrem Fischerem nám dá trochu jiný pohled na dílo než ten, na který jsme zvyklí od Denemarkové. Jiný autor, jiný pohled na věc.

Krabičková slova, je první podkapitolou, kde se Fischer věnuje právě slovům. Hovoří zde o slovech Müllerové, která jsou jedinečná. Autorka k nim má výjimečný vztah. Svými slovy

---

⁸⁴ DENEMARKOVÁ, Radka. *Když je hlad, lze ochutnávat slova* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Rozhoupaný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010.

⁸⁵ Tamtéž. s. 282

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž. s. 284

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ DENEMARKOVÁ, Radka. *Když je hlad, lze ochutnávat slova* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Rozhoupaný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010.

zahazuje propast, kterou moderní svět mezi slovy a věcmi má. Slova jsou krabičkami. Ukrývají se v nich světy, stačí otevřít a nechat hovořit. Müllerová dostává z těchto krabiček kontexty, které nejsou přímé, ale přece se v díle nachází.⁹⁰

Netradiční vyprávění Müllerové je nám přiblíženo v podkapitole *Hlad v hlavě*. Její strukturovanost románu je jiná. Nevychází přímo z centra dění, na které by se přesně podle pouček literární teorie měly nabalovat postavy a vedlejší děje kolem. „*Krátké kapitoly, vymezené názvem vytvářejícím rámeček literárního prostoru, který bude třeba vyčerpát, někdy připomínají malá lingvisticko-filozofická pojednání, jindy básně v próze či prozodická haiku. Denní realita se v těchto „žánrech“ mísí s hlubší logikou táborového vesmíru, jemuž vládne všudypřítomný Anděl hladu.*“⁹¹

Poslední podkapitola *Štěstí myslí*, zde se opět setkáváme s myšlenkou na slova, protože právě ta jsou pro dílo Müllerové důležitou částí. Nejedná se jen o znaky, ale o něco žijící si vnitřním životem.⁹²

Na závěr doslovu se setkáváme se shrnutím. Fischer zde hovoří o originalitě díla, která si určitě zaslouží pozornost. „*Místo populární a zábavné cesty vyprávění volí Herta Müllerová složitější cestu psaní. Zve čtenáře do prostoru, v němž dílo teprve musí vzniknout.*“⁹³

4.3.3 Srdce bestie (2011)

4.3.3.1 Načapat totalitu na švestkách

V úvodu tohoto doslovu se setkáváme se třemi rostlinami, Ťuhýk devítismrtihlav, ostropestřec mariánský a žlabatka listová, kterými popisuje celou atmosféru života v totalitě. A tímto se Denemarková dostává k jádru věci a tím je téma, které je obdobné s knihami předchozími.⁹⁴

Po takovémto úvodu přecházíme k první podkapitole s názvem *...zelené švestky se, děvenko, nejl...*, ve které je poukázáno to, jak výborně umí zachytit autorka totalitu v Rumunsku. Denemarková zde mluví o tom, jak text je autobiografický a obsahuje osobní zkušenosti. A ačkoli je takovéto, tak Müllerová je dost silnou osobností na to, aby dílo bylo chladné, bez servítek. S čímž samozřejmě souvisí i stránka jazyka. Její němčina je jiná, prorostlá švábským nářečím. „*Tato „nevítaná“ němčina odolávala rumunskému okolí, musela být*

⁹⁰ FISCHER, Petr. *Haiku z lágru* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Rozhoupaný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010

⁹¹ Tamtéž. s. 290-291.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž. s. 293.

⁹⁴ DENEMARKOVÁ, Radka. *Načapat totalitu na švestkách* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Srdce bestie*. Praha: Mladá fronta, 2011.

úsečná, neúprosná, tvrdošijná.“⁹⁵ Díky těmto prostředkům Müllerová dokáže dokonale popsat a zachytit totalitu z úplně jiné stránky, vypráví ho jako by to byl poetický příběh, *pohádka o zemi zakleté zlým čarodějem*.⁹⁶

...*pod moruší stála, děvenko, židle*... další část díla kde opět se Denemarková dívá na stránku jazyka a vysvětluje důvod formy textu. Jazyk je dokonale propracovaný. Na text má velký vliv Müllerové překládání technických textů z dob, kdy pracovala v továrně – „*tentokrát popisuje soukolí a částčky mohutného stroje zvaného totalita*“.⁹⁷ Denemarková nám odkrývá i symboliku se švestkou – Müllerové slova totiž dozrávají jako švestky kolem pecky, jádra (autobiografického jádra). Zde také vidíme tu spojitost s autorčíným životem: studentka jazyků, zradí jí nejlepší přítelkyně, emigruje do Německa. Také zde vystupuje jakýsi neviditelný kult osobnosti, diktátor Ceaușescua a v neposlední řadě vpečetění života odříznutého od západního světa.⁹⁸

V poslední části *...ven ze slepé totalitní uličky, děvenko, ven...* je mluveno o kultu diktátora a o totalitních systémech, které nás provádí celou knihou. Je to něco z čeho lidé mají strach a tento strach je v textu Müllerové jakousi studií. Strach a bezmoc nás doprovází celou touto částí. Finální srovnání i s předchozím dílem, *Cestovní pas*, nám zas dává na tuto problematiku úplně jiný pohled.⁹⁹ „*Zatímco v Cestovním pase lidé o vystěhování usilují, v Srdci bestii se totalitní stát všemi prostředky snaží, aby se „zrádců národa“ sám zbavil.*“¹⁰⁰

4.3.4 Nížiny (2014)

4.3.4.1 Zabili tě, řekla máma

Předposlední dílo, ale zároveň poslední kniha s doslovem, tím jsou *Nížiny*.

V úvodních řádcích nás Denemarková hovoří o tom, že její tvorba je jako celek, nikdy Müllerová nepracovala na jen textu, ale na celku životního díla a tohle přesně se dozvídáme v povídkách v díle *Nížiny*. Své postavy autorka pozoruje dopodrobna. Uvádí nás opět překladatelka k tématu, kterým je zachycení života v tehdejší Rumunsku, v Banátu. „*Kde byli neustále všichni ve střehu a mluvili v průběhu let mnoha jazyky, protože vlády, a tedy i úřední*

---

⁹⁵ DENEMARKOVÁ, Radka. *Načapat totalitu na švestkách* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Srdce bestie*. Praha: Mladá fronta, 2011. s. 208

⁹⁶ Tamtéž. s. 209

⁹⁷ Tamtéž. s. 209.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ DENEMARKOVÁ, Radka. *Načapat totalitu na švestkách* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Srdce bestie*. Praha: Mladá fronta, 2011.

¹⁰⁰ Tamtéž. s. 212

jazyky se během 20. století měnily; ves v údolí je vzorek nacionálně frustrovaného lidstva; rumunština, němčina, maďarština, francouzština. ¹⁰¹

Přecházíme k první podkapitole s názvem *Oblékat čern a psát srdečné pozdravy ze slunečného pobřeží*. Denemarková zde píše o průběhu celého procesu překládání daného díla. Nebyl to proces jednoduchý. Německým Norddorfem se zrovna přehnal orkán a je to právě tento orkán, který jí je metaforou díla Müllerové. *„Müllerová ohmatává kořeny orkámem vyvrácených životů...“*¹⁰² Kniha plná reality, nepáříci se s nikým, také postav připadající nám kolikrát k smíchu, ale hlavně jakýmsi vymetáním minulosti, o které se autorka pokouší.¹⁰³

Strachem proti strachu je více než vystihující označení pro to s čím se setkáváme v knize, ale nejen v té, ale také v životě Müllerové obecně. Denemarková nás opět tak trochu seznamuje s Müllerovou.¹⁰⁴

Tygr, slepice, kočka, trpaslík a holka je podkapitolou, která začíná krásným přirovnáním četby díla Müllerové k proplouvání mezi útesy. Je to přirovnání, které souvisí s nezaměnitelným jazykem spisovatelky. A ačkoli se jedná o prvotinu, tak zde hned na první pohled zpozorujeme klasickou Müllerovou. *„Nížiny mladé Müllerové jsou literaturou hotové autorky; je tu cítit velká spisovatelka, neuspěchaná. Nehne se z údolí a má před očima horizont, který ji inspiruje k přemýšlení, co je za ním.“*¹⁰⁵

Závěrem doslovu Denemarková píše o tom, jak vlastně autorka zapadá také do našeho prostoru, protože mapuje totalitu ve východní Evropě. A poté se přesouvá do finální myšlenky, která souvisí s totalitními režimy: *„Vesnice ani nevyžaduje zvnějšku svobodu politickou a občanskou, oni už sami se sebou zacházejí jen jako s objekty zacházení; přitom jsou neurvale semknuti a izolováni prostorem a jazykem.“*¹⁰⁶

4.3.5 Liška lovec (2019)

Liška lovec je jedinou přeloženou knihou autorky, která doslov nemá.

---

¹⁰¹ DENEMARKOVÁ, Radka. *Zabili tě, řekla máma* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Nížiny*. Praha: Mladá fronta, 2014. s. 143.

¹⁰² Tamtéž. s. 143

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ DENEMARKOVÁ, Radka. *Zabili tě, řekla máma* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Nížiny*. Praha: Mladá fronta, 2014. s. 147.

¹⁰⁶ Tamtéž. s. 147.

4.4 Shrnutí doslovů

Musím být upřímná nikdy jsem úplně neměla potřebu číst doslovy v knihách, ale řekla bych, že po zkušenostech s těmi od Denemarkové jsem svůj názor změnila.

Po přečtení to knihy výborně dokreslilo. První knihu od Müllerové jsem totiž četla ještě, než jsem tušila, že na ni budu psát bakalářskou práci. Tudiž jsem si nikde moc pořádně nehledala kontext toho, proč jsou její díla taková, jaká jsou. Byla mi tenkrát akorát doporučena od učitele na střední škole, jelikož mě díla s tématem reálných osudů lidí baví. Kdybych si už tenkrát přečetla daný doslov knihy, tak budu hned víc v obraze.

Denemarková vás v doslovech vtáhne do celého procesu překládání. Nejen jak si musela pohrát se samotným jazykem, aby z jejich překladů nevznikl úplný nesmysl, ale zároveň i svými pocity, které během překládání zažívala. Jak již jsem psala na začátku kapitoly seznámí nás i se životem autorky a komplexně s historickým podtextem díla. Poté celé dílo dostává úplně jiný rozměr pro čtenáře. Bonusem jsou názvy doslovů, které nás také nenápadně vtahují do děje, protože se jedná o úryvky z knih.

5 Rozbor děl

V následující kapitole se budu věnovat rozboru děl přeložených do českého jazyka. Po seznámení s prostředím, ve kterém jsou knihy napsány, ale také se samotnou autorkou a překladatelkou, se dále budu věnovat rozboru díla.

Všechny přeložená díla Müllerové, jak již víme z předchozích kapitol spojuje jedno, tím je osud německé menšiny v Rumunsku. Jsou tedy monotematická. Potřeba toho vypsát se z traumat, kterými si Müllerová či někdo z jejich blízký prošli. Ovšem na toto téma je v každé knize nahlíženo z trochu jiného úhlu pohledu. Líbí se mi přirovnání, o kterém hovoří Radka Denemarková v doslovu k *Srdce bestie* a výborně vystihuje celou tvorbu Herty Müllerové: „*Pod kůží se zarávají slova a spojení, která se opakují. A opakují se nejen v tomto textu, opakují se v celé tvorbě Herty Müllerové. Po celý život píše jednu knihu, která se táhne jako předlouhý vlas; čtenáři uvízl v jícnu a nelze ho vydávit.*“¹⁰⁷

5.1 Cestovní pas

Novela *Cestovní pas* je první dílo, které bylo přeloženo do českého jazyka. Ačkoliv autorka napsala toto dílo již v osmdesátých letech, u nás toto dílo bylo vydáno v roce 2010 pod nakladatelství Mladá fronta. Autorka dílo napsala ještě předtím, než emigrovala do západního Německa. A je to i právě tento příběh, který je založený na skutečných událostech spojený s emigrací německé menšiny v Rumunsku.

Samotné dílo je uvedeno citátem od Ingeborg Bachmannové. Dále je rozděleno do několika krátkých kapitol, které jsou pojmenovány podle určité věci či činnosti objevující v kapitole. Například kapitola *Propité dopisy* – „*Proto dopisy nedoručí,*“ řekl noční hlídač. „*Pošťačka vezme obálky a peníze na známky. Za peníze na známky si nakoupí kořalku. A dopisy přečte a zahodí do koše...*“¹⁰⁸ A knihu uzavírá doslov *Čas, který bude objeven*, o kterém jsem již hovořila v kapitole výše.

Müllerová má velmi specifický styl psaní. Člověku její styl hraje mírně na city, avšak o to se autorka úplně nepokouší. Ta se snaží poukázat na realitu. Její jazyk je velmi květnatý, promyšlený do detailu, proto také kolikrát Denemarková hovoří, že překládat někoho jako Herta Müllerová může být náročné. Vyšší jazykovou hodnotu přidávají popisné pasáže, které

---

¹⁰⁷ MÜLLER, Herta. *Srdce bestie*. Praha: Mladá fronta, 2011. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2196-8. s. 207.

¹⁰⁸ MÜLLER, Herta. *Cestovní pas: novela*. Praha: Mladá fronta, 2010. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2192-0. s. 47.

dokonale vykreslují situaci. „*Ploty se proplétají deštěm. Zahrady kouří. Stromy kapou.*“¹⁰⁹ A ačkoli věty nejsou příliš dlouhé, Müllerová nám ukazuje, jak se dá pohrát s jazykem, tak aby nám i krátké věty řekly mnoho. Hraje si zde s všemi stránkami jazyka. Ať je to množství metafor, metonymií či různými přirovnáními apod. Promluvy jsou uvozeny uvozovkami, jedná se tedy o přímou řeč.

Jsme zasazeni do příběhu čekání na cestovní pas. Tento hlavní příběh nám výborně dokresluje menší příběhy, které se v knize odehrávají – například vzpomínky z války. Hovoříme zde tedy o rámcové kompozice.

Děj je nám vyprávěn ze strany někoho třetího někoho, kdo nad celým tímto příběhem má nadhled. Avšak tento vypravěč k nám většinou hovoří v čase přítomném, což nám dává pocit toho, že celým tímto procesem prochází s hrdiny. „*Windisch kráčí pomalu. V kapse zmuchlá tramvajovou jízdenku. Pod botama cítí mokrá asfalt.*“¹¹⁰

Příběh jako takový výborně dokresluje detaily, které v něm jsou. Například v textu je hodně znamení a pověr. Souvisí to i s místem, ve kterém se děj odehrává. Přece jen je známé, že lidé na vesnicích bývají pověřivější. Například pověra o bílé jiríně, kvůli které zemřela truhlářova matka.

„*Truhlářova matka rozevřela oči. Protože její oči byly suché jako jirina, nerozšířily se. Z ostré rány odkapávala šťáva. Malé a nenávistné oči zíraly na rudé maso. Černá jádra do něj byla vrostlá jedno za druhým jako zuby hřebenu.*“¹¹¹

Jsme zavedeni do německé vesnice v rumunském Banátu, není přesně uvedené do jaké, kde rodina mlynáře Windische čeká na možnost emigrování/vystěhování do Západního Německa. Ocitáme se tedy v obci, která se postupně vylidňuje a vytváří tak velmi ponurý rámec celého příběhu a osudu třech hlavních postav, již zmíněného mlynář Windische, jeho ženy a jejich dcery Amálie. Tyto postavy jsou zaseklé v nekonečném procesu k získání cestovního pasu a trpí tím. Mlynář Windisch se ho snaží získat přes vlivné lidi, ale marně. A není to jen jedna rodina hlavních postav, která čeká na tento cestovní pas, čeká i celý zbytek vesnice. Jsou to právě jejich osudy, které nám dokonale dokresluje celý příběh.

---

¹⁰⁹ MÜLLER, Herta. *Cestovní pas: novela*. Praha: Mladá fronta, 2010. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2192-0. s. 45.

¹¹⁰ Tamtéž. s. 63.

¹¹¹ Tamtéž. s. 15.

Je to i obraz samotné vesnice, který dokresluje beznaděj hlavních hrdinů. Postupně vyliďňující vesnice křičí prázdnotou a temnotou. Hrdinové už neví co dále. Lidé kolem rozprodávají majetek a mizí na západ. Je to koloběh, zdá se, že získat pas cestou bez nějakých větších překážek nejde.

Dílo v sobě nese prvky skutečných událostí Müllerové a její rodiny. Ať už je to samotný osud mlynáře, kterého poznamenala vojenská služba u SS anebo osud jeho ženy, která si v sobě nese celoživotní následky z nuceného pobytu v Sovětském svazu.

„Windischova žena byla v Rusku pět let. Spala v baráku s železnými postelemi. V železných hranách šelestily vši. Byla ostříhaná dohola. Tvář měla šedivou. Kůže na hlavě byla rozežraná do ruda.“¹¹²

A až tento těžký osud je spojil dohromady, protože to byla právě druhá světová válka, která je připravila o jejich milé. Proto je z jejich vztahu velmi cítit osamění a nikdy se vlastně nedokázali pořádně setkat na takové úrovni, aby se tomu dala říkat láska.

„Kateřina se za kaplí posadila do trávy. Windisch se k ní sklonil. Popadla ho za vlasy. Usmívala se. Vyhrnul jí sukni. Rozepnul si kalhoty. Lehl si na ni. Prsty zaryla do trávy. Těžce oddychovala. Windisch se podíval clonou jejích vlasů. Náhrobní kameny zářily. Chvěla se.“¹¹³

Tímto trpí i jejich dcera, která do neradostné rodiny přišla. Je to právě ona, která lásku nikdy pořádně nepoznala a sama jí proto neumí ani moc dávat najevo. Právě Amálie je ta díky, které nakonec celá Windischova rodina dostane tu možnost vycestovat/emigrovat na západ. Ale bohužel to není příjemné to, co musí podstoupit. Musí nabídnout své tělo. Za tuto cenu opravdu cestovní pas získají.

Na jednu stranu se to může zdát jako happyend, ale celkový pohled na věc tuto myšlenku dost kazí. Kniha je pochmurná, vážná a baladická. Nečekejme tedy smích a humor čekejme spíše smutek a pláč.

„V letadle mi bude zle,“ řekne Windisch. „Znám to z války.“ Nový chrup zacvaká. Windische škrtí oblek. Rukávy ho táhnou. „Krejčí ti ho udělal moc těsný,“ řekne Windischova žena. „Drahá látka a přišla vniveč.“¹¹⁴

---

¹¹² Tamtéž MÜLLER, Herta. *Cestovní pas: novela*. Praha: Mladá fronta, 2010. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2192-0. s. 79.

¹¹³ Tamtéž. s. 43.

¹¹⁴ Tamtéž. s. 95.

5.2 Rozhoupaný dech

Dalším dílem je román *Rozhoupaný dech*. Kniha, která u nás byla vydaná v roce 2010 opět pod nakladatelství mladá fronta a pouze rok po německém originálu. Opět zde hovoříme o díle, které je inspirováno skutečnou událostí, a kromě toho také částečně dílem dvou autorů. Tato kniha totiž měla být původně napsaná společně, ale z plánu sešlo z důvodu nečekané smrti druhého autora konkrétně tedy německého básníka Oscara Pastiora, který se tedy alespoň stal předobrazem/inspirací hlavní postavy románu. Kromě samotných vzpomínek básníka také Müllerová s ním podnikli cestu do míst bývalého Sovětského svazu, kde se nacházely bývalé pracovní tábory, které v díle hrají hlavní roli. Kromě zkušenosti Pastiora zde také využila vzpomínky své matky, která také byla uvězněna v pracovním táboře v Sovětském svazu.¹¹⁵ Sama hovoří o tom, že nenapsala román s historickými prvky, ale zpracovala poeticky svět hlavního hrdiny.¹¹⁶

V díle se tedy autorka dotýká tématu deportace do Sovětského svazu. Deportováni bylo přes 80 tisíc rumunských Němců ve věku 17 až 45 let. Právě oni dostávali za vinu, že Rumunsko pod vládou Antonescua se spojilo s nacistickým Německem a bylo podporovatelem Hitlera. Tito lidé byli odvléčeni a spousta z nich netušila proč, stejně jako hlavní hrdina v díle.

Kniha je rozdělena do 64 kapitol, které jsou ale většinou krátké a úderné. Nejdelší jsou první dvě kapitoly, které vypráví/nastiňují o celé deportaci a také o první integraci v táboře. Autorka předává jasně myšlenku. Každá kapitola je uvedena, stejně jako v předchozím díle, podle věci či činnosti objevující se v ní. Uveďme si to opět na příkladu *Kořalka z černého uhlí* – „*Na tržišti vyměnila Bea Zakelová vlněný svetr za kořalku z černého uhlí. Vypij ji. A na nic už se neptal.*“¹¹⁷ Knihu uzavírá doslov Herty Müllerové, ve kterém hovoří právě o tom, jak probíhal celý proces psaní a proč vlastně dílo jako takové vzniklo. Dále poté poznámka překladatelky a doslov *Když je hlad lze ochutnávat slova* a doslov Petra Fischera *Haiku z Lágru*, o kterém jsem již mluvila. Ještě tedy bych chtěla poznamenat, že *Rozhoupaný dech* je jedno ze dvou přeložených děl, které má obsah.

Rozhoupaný dech jako celek je stavěn spíše na formě jazyka, kterým je psán. Nevěnuje se tolik dějové linii. Místy nám proto může spíše připomínat poezii. Její jazyk nám hraje na všechny smysly, čtenář se tak vcítí do situací. Specifický a květnatý styl psaní Müllerové způsobuje,

---

¹¹⁵ MÜLLER, Herta. *Rozhoupaný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2193-7. s. 279-280.

¹¹⁶ Tamtéž. s. 283.

¹¹⁷ Tamtéž. s. 85

že i neživé věci ožívají – anděl hladu. „*Kapusta je bez ruštiny a bez polévky slovo dvou věcí, které spolu nesouvisejí, kromě onoho slova. CAP je rumunská hlava, PUSTA je maďarská rovina.*“¹¹⁸

Setkáváme se zde se slovy či slovními spojeními psanými velkými písmeny. Jedná se většinou o zdůraznění.

„*Toulal jsem se po pěti lágrových letech den, co den hlukem a vy myslí nacvičoval nejlepší věty pro případ zatčení: PŘISTIŽEN PŘI ČINU – proti tomuto obvinění jsem si nachystal tisíce výmluv a všemožná alibi.*“¹¹⁹

Častokrát nám může jazyk přijít velmi naturalistický, protože autorka nešetří nepříjemnými detaily. Výborně tak dokresluje obudnou realitu pracovních táborů v bývalém Sovětském svazu. Mimoto že se nám autorka snaží předat určitý obraz z historie, tak se obrací i k hlubším myšlenkám. Autorka se obrací na různé filozofie.

„*Dveře vagónu se rozevřely. Vyklopýtali jsme jeden za druhým a dopadli na zem skrytou pod sněhem, takže jsme se zabořili až po kolena. Instinktivně jsme pochopili, aniž bychom rozuměli, že slovo ubornaja označuje hromadný odchod na záchod...A kolem dokola pistole připravené k palbě. A teď naráz: spustit kalhoty.*“¹²⁰

V románu se prolínají obrazy z tábora, vzpomínky na někdejší domov. Jedná se tedy o retrospektivní kompozici. Celý příběh nám vyprávěn hlavní postavou – Leo Augberg. Jedná se tedy o ich-formu. Většina příběhu je tedy vyprávěna v minulém čase, avšak setkáváme se i s velkým množstvím přítomného času, to hlavně v pasážích, které jsou myšlenkami hlavního hrdiny.

„*Existuje matróna s bílým oblakem páry. Existuje lopata a pevné místo v baráku a určitě i skulinka mezi hladem a chcípnutím, Jen tu skulinku najít, protože hlad je silnější než já.*“¹²¹

Setkáváme se zde s postavou mladého, sedmnáctiletého Lea, ten je jako dalších několik tisíc německých obyvatel rumunského Sedmihradska odveden do pracovního lágru. Leo však ze začátku odchod z domova uvítal. Bral to jako takový útěk před problémy, které by nastaly kdyby neodešel. Protože přeci jenom být homosexuální chlapec v té době znamenalo téměř

---

¹¹⁸ MÜLLER, Herta. *Rozhoupáný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2193-7. s. 149.

¹¹⁹ Tamtéž. s. 9.

¹²⁰ Tamtéž. s. 19.

¹²¹ Tamtéž. s. 134.

jistou smrt. V pracovním táboře ho totiž čekali jiné problémy než ty které ho trápily doma. největším problémem a taky nepřítelem byl pro každého vězně v táboře neskutečný hlad a taky tělo zmučené úmornou prací. Ale přežil, přežil celých pět let, protože věřil a spíše tedy uvěřil síle slov se kterými se s ním rozloučila jeho babička: „*Vím, že vrátíš.*“¹²²

Ocitáme se na místě plném zoufalství a strachu. Člověk zde nemá základní potřeby pro život a probouzí se v něm ty nejhorší možné vlastnosti. Lidské hodnoty jsou zde nastavené jinak. Schopnost někoho zabít zde není nepředstavitelná, protože hlad a vyčerpání z denního koloběhu, který se po dobu pěti let víceméně neměnil, jsou nesnesitelné.

„*Říká, že odejde, ale zůstává. Když odejde, vrací se posilněný. Rovnice je velká: 1 zdvih lopatou = 1 gram chleba. Hlad je předmět.*“¹²³

A je to právě hlad, který je hlavním tématem. Je personifikován. Anděl hladu dostává vlastnosti. Je to vymyšlený duch, přelud, kterého si vězeň vymyslel, aby svůj hlad zahnal, ne vždycky to pomohlo.

„*A anděl hladu se zavěsí do úst, na pijavici v měkkém patru. Je to miska vah. Nasadí si moje oči, a lopatě srdcovce je mdlo, obraz uhlí se před očima houpavě rozvlní. Anděl hladu si klade mou tvář na svou bradu. Rozhoupe mi dech. Rozhoupaný dech je delirium a jaké delirium.*“¹²⁴

Ale tuto nezapomenutelnou zkušenost si v sobě Leo i společně s dalšími tisícem vězňů ponese do konce svého života. Zkušenost toho, že odešel jako dospívající, odešel ve věku, kdy se člověk poznává, kdy dělá různá rozhodnutí, která mu ovlivní celý život. Ale on neměl na výběr cokoli ovlivnit, ať už jeho odchod, ale také celý pobyt. V posledních pár kapitolách je nám ukázáno právě na život po návratu a také na závěrečný útěk do Rakouska, kam uteče za přáteli z lágru.

„*Tělo už bylo celé měsíce doma, kde nikdo netušil, co jsem viděl. Nikdo se ani nezeptal. Vyprávět lze jen tehdy, pokud máme od vyprávěného odstup. Byl jsem rád, že se mě nikdo na nic nezeptal, ale tajně jsem se tím trápil.*“¹²⁵

„*Je to dodnes má největší vina, oblékl jsem se nalahko jako na krátkou cestu, do vlaku nastoupil s poloprázdným kufříkem a jel do Štýrského Hradce. Odtud jsem napsal pohlednici jako dlaň:*

---

¹²² MÜLLER, Herta. *Rozhoupaný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2193-7. s. 13.

¹²³ Tamtéž. s. 136.

¹²⁴ Tamtéž. s. 80.

¹²⁵ Tamtéž. s. 254.

Milá Emmo, strach nezná pardon, nevrátím se. Emma neznala babiččinu větu. Nikdy jsme spolu nemluvili o lágru. Sáhl jsem po té větě a připojil NE, aby tentokrát pomohl i protiklad. ¹²⁶

5.3 Srdce bestie

Srdce bestie je novelistické dílo již z roku 1994, avšak u nás byl jeho překlad vydán až v roce 2011 opět pod nakladatelstvím Mladá fronta. V díle se kromě odrazů skutečných událostí komunistického Rumunska pod nadvládou Nicolae Ceaușescu setkáváme také s příběhem, který má silně autobiografickými prvky a je určitou formou svědectví Müllerové.

Kniha je uvedena dvěma citáty. První je přímo z knihy, ihned ze začátku příběhu ale také z konce, kde hovoří jedna z hlavních postav, Edgar. Druhý je citátem rumunského spisovatele Gellu Nauma – „*přítele měl každý jen v círu mraků tak to s přáteli bývá, když svět je plný hrůz, i mám řekla to je normální, přátelé nepřicházejí v úvahu, myslí na serióznější věci.*“ ¹²⁷ Samotná kniha není členěna do kapitol, ale do krátkých fragmentů, což může být místy nepřehledné a osobně mi chvíli trvalo, než jsem si na tento způsob zvykla. Zakončení díla je opět formou doslovu od překladatelky, tentokrát s názvem *Načapat totalitu na švestkách*.

Krátké fragmenty, ze kterých se kniha skládá jsou vlastně takovým tokem myšlenek. Jedná se o takové menší příběhy v promyšlených větách. Nejdou lineárně za sebou. Příběh je nám vyprávěn zpětně, tedy retrospektivně. Vypráví nám ho neznámá vypravěčka, která nám dost může připomínat samotnou autorku. Dialogy mezi postavami nejsou uvozeny uvozovkami, tedy se tu nesetkáváme s přímou řečí, ale polopřímou řečí.

Jazyková složka díla je stejně jako u děl předchozích velmi složitá. Opět zde vidíme, že autorka věnuje jazyku a stylu psaní větší váhu než samotné syžetové složce. Autorčina typická bohatá metaforika v díle jen hraje. Můžeme si to uvést na příkladů atributů smrti vypravěčky (pásek, oprátka, ořech a okno), které nám ze začátku mohou připadat nelogické, ale postupným čtením nám dochází souvislosti.

„Lola studovala už čtvrtým rokem a mohlo z ní něco být: Šaty dívek se povalovaly na postelích, oddělené od Lolinych šatů. Slunce pálilo do čtyřúhelníku, prach usedal na linoleum jako šedivá

---

¹²⁶ MÜLLER, Herta. *Rozhoupaný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2193-7. s. 273.

¹²⁷ MÜLLER, Herta. *Srdce bestie*. Praha: Mladá fronta, 2011. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2196-8.

srst. Vedle Loliny postele, kde chyběly brožurky, byla holá, ztmavlá skvrna. Lola visela ve skříni na pásku z mých šatů. ¹²⁸

Na začátek nutno podotknout, že dílo Je prolezlé smrtí, čímž se autorka snaží poukázat na zlo totality. Jak vlastně obecně diktatura/totalita dokáže člověka zničit neuvěřitelným způsobem. Určitě bych ze začátku uvedla to, co se již zmiňuje v doslovu, že rumunský diktátor nebyl vlastně o nic lepší než diktátor, který ovládal Rumunsko během druhé světové války, že je to také člověk, který plodí hřbitovy akorát že ne na válečném poli ale v reálném světě. Ať už to je právě špehování, brutální výslechy či čtení osobní korespondence.

„Komisař Pjele vytrhl Georgovi vlas. Přidržel ho pod lampičkou na psacím stole a smál se. Trošku vyšisovaný, jak u psů, řekl. Ale to se dá v chládku zase do pořádku. Tady dole na celách je chládku dost. ¹²⁹

V knize se setkáváme tedy se čtyřmi hlavními postavami je to tedy neznámá vypravěčka, Edgard, Georg a Kurt, které dohromady spojila smrt. Smrt vypravěččiny spolubydlící Loly, která spáchala sebevraždu. Kromě toho že je spojuje tato nemilá událost tak také všichni pocházejí z německé menšiny a jejich otcové bojovali v jednotkách SS. Takže mimo jiné je i spojuje to, že jsou tzv. nepřáteli režimu.

„V kolonkách formulářů jsem uvedla: narození a školy, pracoviště a v jaké armádě byl táta. Slyšela jsem písně pro Vůdce. Viděla jsem motyku v zahradě a jeho nejtupější rostliny. Jestli i v Německu roste mléčné bodláčí ostropestřec mariánský, to jsem nevěděla. Navrátilších se vojáku SS byl dostatek. Dědeček, holič, hodinář Tiktaktoni, táta, farář a učitel říkali Německu rodná vlast. Ačkoli otcové pochodovali za Německo světem, byla to rodná vlast. ¹³⁰

Protagonisté jsou studenti vysokých škol, později každý získá nějaké zaměstnání, ve kterém se alespoň na chvíli cítí, že jsou k ničemu potřební a dělají to, co je baví. Avšak toto změni neustále opakující se šikana od rumunské tajné policie. Každý z nich postupně ztratí zaměstnání. Celý tento koloběh (životní podmínky německé menšiny, šikana, ztráta zaměstnání) hrdiny dohání k šílenství. Každý z nich se s tímto šílenstvím vypořádává po svém. Nemusíme zde jen hovořit o hlavních postavách, ale také o rodině vypravěčky anebo

---

¹²⁸ MÜLLER, Herta. *Srdce bestie*. Praha: Mladá fronta, 2011. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2196-8. s. 27.

¹²⁹ Tamtéž. s. 163.

¹³⁰ Tamtéž. s. 195.

o kamarádce Tereze. Ale hlavním problémem každého, ať už v jiném množství anebo z něčeho jiného, je strach.

„Když jsme Edgar, Kurt a já bývali studenty, mnohé jsme vnímali totožně, intenzivně a pospolu. Ale neštěstí každého z nás zformovalo jinak, co jsme byli roztroušeni v zemi. Zůstali jsme na sobě závislí. Dopisy s vlasy nebyly k ničemu, jen jsme četli strach vlastní hlavy v rukopisu jiného.“¹³¹

Každá postava je poznamenána svým osudem a osudem lidí kolem sebe. Například vypravěččin otec, který po návratu z války svou duši a možná nějaký životní směr uložil do zahradnictví. Zde je vidět úžasná paralela mezi tím, jaký vliv má jedna postava na druhou, protože ona používá vypravěčka jako jakousi formu rozptýlení, my bychom řekli metafory, to že jsi pojmenovává realitu, a to co se v ní děje jako zástupce různých rostlin.

Když se podíváme i na postavy z druhého konce světa, tedy ze světa těch, jenž jsou ovlivněni režimem natolik, aby se uchýlili, řekněme ke špatnostem. Budeme zde pojednávat o dívce jménem Tereza. Ačkoliv se může na první pohled zdát, že je to osoba, která to má v daném režimu hrozně jednoduché, tak ale opak je pravdou. Je to velmi komplikovaná postava s tragickým osudem. Ano může se na první pohled zdát, že díky svému otci patřícímu k osobám pro režimní je její život jednoduchý a může si v podstatě dělat, co chce, ale skutečnost je jiná. Život je paradox a tohle všechno jí dělá o to jednodušší otrokyní pro režim a diktátora. Dalším problémem, který osud Tereze nadělil je rakovina. V knize se s rakovinou setkáváme jako s přirovnáním k ořechu (viz spojení se zahradničením). A ačkoliv Tereza chodí s lékařem tak ten je neochotný jakkoli ji pomoci.

Jediný dva, kteří se z tohoto šíleného zničeného totalitou, je právě vypravěčka a Edgard. Jim se povedlo utéct do západního Německa anebo spíše byli donuceni utéct. Povedlo se to i Georgovi, ještě dřív než jim, ale ten si příliš dlouho svobody neužil:

„Georg šest týdnů po vycestování ležel časně ráno na dlažbě Frankfurtu. V pátém patře azylového domu bylo otevřené okno. V telegramu stálo: Na místě mrtvý.“¹³²

Srdce bestie je tedy příběh mladých lidí, další skupiny lidí, která je nějak poznamenána tím, kde žije. Jestliže v *Cestovní pase* lidé, postavy čekají na možnost vycestování jako na

---

¹³¹ MÜLLER, Herta. *Srdce bestie*. Praha: Mladá fronta, 2011. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2196-8. s. 187.

¹³² Tamtéž. s. 193.

smilování, tak je to právě *Srdce bestie*, které nám ukazuje druhou stránku. Stránku toho, jak jsou lidé nuceni odjet.

5.4 Nížiny

Nížiny jsou povídková sbírka, která je prvotinou Müllerové již z roku 1982, kde vyšly v rumunském nakladatelství německy psané literatury Kriterion v Bukurešti. Následovalo poté vydání v roce 1984 berlínském nakladatelství Rotbuch Verlag. Kniha prošla několika změnami. Docházelo ke krácení textu uvnitř kapitol, a i ke změnám v pořadí.¹³³ „*Do definitivního vydání Nížin, které držíte v ruce, byly vyjmuté kapitoly vráceny. Autorka prošla celý text a opravila ho; škrty z roku 1984 byly zrušeny a texty vycházejí v kompletní podobě.*“¹³⁴ A ačkoli se jedná o první dílo autorky, tak u nás bylo přeloženo až v roce 2014 opět pod nakladatelstvím Mladá fronta.

Dílo je rozděleno do 19 povídek, které svými názvy předurčují činnost či věc, jako v knihách předchozích, o které bude hovořeno. Ty předchozí a následující doplňují ten hlavní příběh a celé se to pospojuje do jednoho navzájem. Je uzavřeno poznámkou o tom, jakým procesem samotné dílo prošlo (viz výše) a již zmíněným doslovem *Zabili tě, řekla máma*. *Nížiny* jsou tou druhou knihou, která má obsah. Ačkoli na sebe povídky přímo nenasazují lze je povětšinou číst jako celek, protože je to průvodce životem.

Jelikož se jedná o autorčinu prvotinu setkáváme se i zde s trochu jiným jazykem. Není jazyk tak ucelený a pevný jako v dílech následujících. A je to celkem logické přece jen autorce nebylo ještě ani třicet let, když tato kniha vyšla. Řekla bych, že ta jinakost je také zapříčiněna tím, že je to příběh dítěte, malé bezejmenné holčičky žijící v Banátu. Ale stále v tom vidíme tu Hertu Müllerovou, která používá barvitě metafory, které nám úžasně dokreslí celý příběh a také neobvyklé poetické obrazy.

Celým příběhem jsem provázena již výše zmíněnou malou holčičkou. Je to tedy personální vypravěč, vystupující v ich-formě. Kapitoly na sebe nenasazují, ale jde je číst jako celek, jako život dívky od dětství, přes dospívání až po začátek dospělosti. Pokud bychom chtěli mluvit o kompozice, tak se jedná o kompozici chronologická.

---

¹³³ MÜLLER, Herta. *Nížiny*. Praha: Mladá fronta, 2014. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-3134-9.

¹³⁴ Tamtéž. s. 140.

Témata v souboru povídek se opakují – dílo je monotematické. Poukazuje nám na denní strasti ve vesnici v Banátu, avšak z pohledu malé holčičky, proto se nám občas stát že se nad tím, jak jsou dané situace popsány, pousmějeme. Ale není to vtipné spíše kolikrát bizarní.

„Voda je ještě horká, volá táta na babičku. Babička vleze do vany. Voda je vlažná. Mýdlo pění. Babička z ramen vydrhne šedé mydlinky. Babiččiny mydlinky plavou s těmi máminými a tátovými na vodní hladině. Vana má černý okraj.“¹³⁵

Děvčátko je pozorovatel. Pozoruje svět/vesnici, která je pro ni kolikrát místem hrůzy, protože dospělý dokážou kolikrát udělat věci, co jí samotné hlava nebere. Je uprostřed těch rodinných problémů, ať už jde o alkoholismus otce, který byl voják SS či o jeho sklon k násilí, který s tím úzce souvisí. Dále poté manželství jejich rodičů, které ani na jeden pohled nepůsobí vesele nebo maminka, která byla deportována do Ruska. Pro dítě je takové prostředí náročné, protože to rodinné zázemí je pro něj důležité. Má to pro něj býti místem bezpečí a jistoty. Toto se však neděje. V určité podobě zde vidíme celý její život od dětství, dospívání až po dospělost, kdy z rodné vesnice zmizí do města za prací.

„V Rusku mě ostříhali. To byl ten nejmenší trest, řekla. Potácela jsem se hlady. Každou noc jsem se vplazila do řepného pole. Hlídač měl zbraň. Kdyby mě uviděl, zabil by mě.“¹³⁶

První povídka se nazývá *Pohřební řeč*. Jedná se o sen, v němž má vypravěčka pronést řeč na pohřbu svého otce. Vlastně nevím moc co má říct, jelikož její otec měl na svědomí mnoho mrtvých jakož to bývaly voják SS. Za to že nechtěla pronést řeč byla odsouzena ke smrti.

„Tvůj táta má na svědomí hodně mrtvých, řekl jeden z těch drobných opilých mužů. Řekla jsem: Byl ve válce. Za každých pětadvacet mrtvých dostal vyznamenání. Vrátil se a měl spoustu vyznamenání.“¹³⁷

Druhá povídka s názvem *Koupel po Švábsku*. Popisuje koupel 3 generací která se koupe v jedné vodě.

Třetí s názvem *Moje rodina* vypráví vlastně jen o tom, že otcové nejsou otcové svých dětí. Těch, ve kterých rodinách pobývají, ale že jsou vlastně otcové dětí vyrůstajících v jiných

---

¹³⁵ MÜLLER, Herta. *Nížiny*. Praha: Mladá fronta, 2014. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-3134-9. s. 12.

¹³⁶ Tamtéž. s. 11.

¹³⁷ Tamtéž. s. 8.

rodinách. Hlavní postava dostává tak naznačeno, že je dcerou pošťáka, protože od něj dostává vždy na Vánoce obálku se sto lei.

„Pošťák mi pokaždé k Vánocům přinese v obálce sto lei a říká, že je to od Ježíška. Máma říká, že nejsem od jiného muže.“¹³⁸

Následuje povídka s názvem *Nížiny*. Tato přibližně osmdesáti stránková povídka popisuje a vypráví o každodenním životě na vesnici z pohledu malé dívky. My už teď víme, že se jedná o naší bezejmennou vypravěčku. Žije v domě, kde spolu s ní žijí další tři generace. A vypráví nám o tom, co každý den zažívá, ať už je to něco neobvyklého nebo něco co se děje běžně. Například nám vypráví o tom, jak její maminka předtím, než se ona narodila, tak byla krásná a pohledná a od té doby co je dívenka na světě, tak je maminka odulá, nemocná, má povislá prsa a břicho. A plná energie a hbitá je jen, když počítá peníze, které dává jejímu otci na přiděl. nebo například vypráví o tom, jak trávila tato rodina zimu, která pro ně byla velmi náročná.

„On by si s tebou hrál rád, řekla máma, ale ty vždycky všechno zkazíš. A teď už přestaň rvát. Chtěla jsem něco říct, ale měla jsem pusou plnou jazyka, nevypáčila jsem ze sebe kloudné slovo.“¹³⁹

Nahnilé hrušky jsou pátou povídkou a vypráví o cestě tety, otce a bratrance a vypravěčky do hor, kam jedou prodávat rajčata. Pointou celého tohoto příběhu je incest. Ale malé dívence na tom nic divného nepřipadá, že jeden večer slyší sténání a lapání po dechu z tetiny postele a že když se co druhý den vrací domu, tak to stejné slyší z postele svých rodičů.

„Teta se chichotá a říká: Studené nohy. Tátovy rty zamlaskají a řeknou: Jako myšky na seno. Postel vrže. Polštář hlasitě oddychuje. Pokrývka se zavlní v dlouhých stonech a sténáních. Teta sténá. Táta těžce oddychuje. Postel sebou trhá v krátkých nárazech, jako by se chtěla urvat ze řetězu a vyrvat ze dřeva.“¹⁴⁰

Tísňivé tango hovoří o tom, jak rodina dívky prožívá Dušičky. U povídky *Okýnko* si úplně nejsem jistá přesně o čem hovoří, ale osobně bych řekla že se zde jedná o jakési slavnosti možná o námluvy, což mi přijde trošku zvláštní, když vezmu v potaz, že je vypravěčka je malé děvče. *Muž s krabičkou zápalek* je povídka o požáru a o tom, jak to lidé z vesnice prožívají.

---

¹³⁸ Tamtéž. s. 14.

¹³⁹ MÜLLER, Herta. *Nížiny*. Praha: Mladá fronta, 2014. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-3134-9. s. 60.

¹⁴⁰ Tamtéž. s. 86-87.

„Plamen mlátí kolem sebe, v divokém kole protáčí horké, rozpálené sukně a stoupá k cihlám na střeše. A na nebi tepe žár. Nebe je nad vesnicí.“¹⁴¹

Vesnická kronika nám ve své podstatě popisuje to, jak daná vesnice a lidé v ní fungují, jak vypadá. *Německý knírek a německá patka* další povídka je pro člověka dosti zmatená. Popisuje příběh známého, který se vrátí do rodné obce, ale připadá mu to jako neznámé místo. Nic ani nikoho nepoznává. V holičství si myslí, že našel svého otce, ale muž na jeho zavolání nijak nereagoval.

„Známy šel po špičkách k židli. Tati, řekl. Muž na židli civěl do zrcadla. Poklepal mu na rameno. Muž před zrcadlem zíral strnule do zrcadla. Holič držel nůžky ve vzduchu doširoka rozevřené.“¹⁴²

Meziměstský autobus vypráví o cestě dívky autobuse, řečeno, kam není. Poslouchá denní strasti a příběhy lidí kolem ní. *Máma, táta a maličká* – dovolená, která měl být dovolenou snů, ale opak se stal skutečností. *Tenkrát v máji* povídka je vzpomínkou na to, jak krásné to bylo tenkrát v máji u Černého moře, skoro až idylické. Pokud je nějaká povídka, která je hlavně o superlativech, je to právě tato. *Pouliční metaři* vypravěčka jde městem, které zrovna uklízí metaři. Hlavou jí běhají myšlenky, utápí se v nich. V povídce *Názor* je hodně cítit nátlak režimu, vypravěčka, která o sobě mluví jako o žabci (bezstarostné dívce) si dovolila mít svůj názor, a to se řediteli továrny, kde pracuje nelíbí.

„U stánků byla studená kola a lahve byly krásné, a když jsem polkla, přeběhl mi po zádech krásný mráz. Plážové zboží teprve rozvěšovali. Podprsenky plavek byly ve výlohách krásně prázdné a slamáky byly z krásných hrbolatých dýnek a děr.“¹⁴³

Inge povídka věnována inspektorovi, která pojednává o ženě jménem Inge, která jde žádat o zaměstnání. V tomto příběhu je výborně vidět paralela s životem Herty Müllerové, která také poté co byla odejita z jednoho zaměstnání přešla do školského systému. *Pan Wultschmann*, povídka vypráví o pánovi a jeho dost rázných, možná až kontroverzních názorech. Je mu vlastně co říkne nahlas, protože co na srdci to na jazyku. *Černý park* předposlední povídka věnována Hertině bývalému manželovi Richardovi. A poslední povídka *Pracovní den* popisuje v práci vypravěčky, další stereotypní den.

---

¹⁴¹ Tamtéž. s. 98.

¹⁴² MÜLLER, Herta. *Nížiny*. Praha: Mladá fronta, 2014. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-3134-9. s. 112.

¹⁴³ Tamtéž. s. 122.

„*Pan Wultschmann má vždycky pravdu. Pan Wultschmann něco tvrdí a tvrdí to tak dlouho, až má pravdu. Na konci každého rozhovoru má Wultschmann o tolik pravdy navíc, o kolik je rozhovor delší.*“¹⁴⁴

Na závěr k povídkám bych chtěla říct, že právě ty, které jsou nějakým způsobem kontroverzní, ať už postava v nich nebo nějaký názor, jsou právě ty, které byly postupně odebírány a pak zas přidány. Konkrétně tedy *Tenkrát v máji*, *Názor*, *Inge* a *Pan Wultschmann*. První, ačkoli se může zdát na první pohled, že s ní žádný problém není, tak opak je pravdou – příliš pozitivní.

5.5 Liška lovec

Poslední dílo, o kterém budu pojednávat je *Liška lovec*. V originále bylo dílo vydané v roce 1992, ale nám se dostalo jeho překladu až v roce 2019. Dílo je první románem a také první dílem, které bylo vydáno poté co se přistěhovalo do Spolkové republiky Německo. Jedná se o jediné dílo Herty Müllerové, které bylo i zfilmováno. Konkrétně Sterem Guleou v roce 1993.

Román je koncipován jako skládačka různých asociací a vjemů a vytváří jakési dojmy ve formě koláže. *Liška lovec* je uvedeno také citátem jako některé předchozí knihy. Zde se konkrétně jedná o citát Venědikta Jerofejeva – „*Nevadí, nevádí, říkal jsem si, to nevádí.*“¹⁴⁵ Je rozdělena opět na kapitoly, které nám svým názvem něco naznačují. Tato kniha je jako jediná, která je uzavřena poslední kapitolou a ne doslovem.

Jazyk je velmi poetický jako je u Müllerové zvykem, obsahující časté metafory a metonymie. Věty jsou jednoduché, krátké a často identické. Opět se v díle nachází slova či slovní spojení napsána jiným fontem či zvýrazněna. Jedná se nějaké myšlenky či poznatky, které nám chce autorka nějak zdůraznit.

„*Rozkřikl se na mě, napiš, co ti říkám, pak mu došlo, že křičí, dotkl se brady a palcem a ukazováčkem stiskl koutky úst, ztišil hlas a řekl, napiš JÁ a své jméno. Psal jsem , NIKOMU, ANI SVÝM NEJBLIŽŠÍM NEPROZDRADÍM, ŽE SPOLUPRACUJI.*“¹⁴⁶

Co se týká stránky vypravěče, tak ten není jednoznačně zaměřený, nemá úplný přehled. Střídá se spíše vnitřní a zřejmě vnější fokalizace se zažitou řečí. Promluvy mezi postavami nejsou uvozeny uvozovkami, jedná se tedy o polopřímou řeč.

---

¹⁴⁴ Tamtéž. s. 135.

¹⁴⁵ MÜLLER, Herta. *Liška lovec*. Přeložil Radka DENEMARKOVÁ. Praha: Mladá fronta, 2019. ISBN 978-80-204-2195-1.

¹⁴⁶ Tamtéž. s. 149.

Děj se odehrává na konci Ceausescova režimu a dává nám opět trochu jiný pohled na celý režim než všechna předchozí díla. Každé dílo, i kdyby jen částečně, se odehrává na vesnici. *Liška lovec* je dílo z prostředí bezejmenného velkoměsta. Ačkoli se nacházíme ve městě je i tak vidět, že autorka nechce přírodu a ráz přírody, který se vyskytuje v předchozích dílech opustit. Tento přírodní rámec je zasazen do džungle paneláků. Zároveň pohled na velkoměsto je jiný.

Život na vesnici je v předchozích dílech považován za určitou formu uzavřené komunity. Člověk v ní nachází soukromí. Pohybuje se v okruhu rodin či přátel. *Liška lovec* tento rámec mění. Není to o té uzavřené skupině nebo dokonce o člověku jako osobnosti, ale o celkovém pohledu na stát, společnost a také život v diktatuře. Důležitou roli v tomto koloběhu hraje továrna, která ilustruje rysy režimu. Je zde tedy určitá paralela mezi životem a pracovním procesem v továrně.

Tematicky se tedy opět ocitáme v zemi zničenou diktaturou a také okruhu lidí, kteří touto situací trpí. Avšak je v díle poukázáno na důležitost přátelství, které nám může pomoci z potíží, ale také nezapomínat mít oči všude, protože nikdy člověk neví, kdo ho zradí – může to být i ten nejbližší přítel, ten, od koho to nejméně čekáme.

Příběh o učitelce Adině, inženýrce Claře, ale také o lékaři Paulovi, vojákovi Iljovi a členovi tajné policie Securitate Pavlovi. Clara se jednoho dne pozná s Pavlem, chvíli se zdá jako dobrý společník, ale když zjistí, co je doopravdy zač, svůj názor změní. Ačkoli tuto informaci ví, nesdělí jí Adině, zradí jí a nechá Adinu na holičkách, která má sama potíže se Securitate. Ta jí pravidelně prohledává byt a špehuje jí. Pokaždé když byt navštíví, odříznou část z lišky, která leží na podlaze.

„Liščí kožešina leží před skříní. Adina položí klíč na stůl. Stojí v pokoji, pokoj tu je, lae ne pro ni, jen sám pro sebe. Zadní nohy a ocas jsou položené těsně u kožešiny, řezy není vidět. Adina odsune špičkou boty levou zadní nohu, pravou zadní nohu, ocas. Pravá přední noha za sebou táhne břicho a hlavu, je přirostlá. Levá přední noha se oddělí, nechá břicho a hlavu ležet na místě. Je odříznutá.“¹⁴⁷

Adina hledá pomoc u kamaráda Paula, který je proti režimu. Toto dává najevo písněmi, které zpívají společně s Abi v jejich kapele. Abi je vydírán, stejně jako Adina. Celá situace se začíná zhoršovat, brzy není úniku. Abi musí i podepsat prohlášení. Končetiny na lišce postupně mizí. Ze strachu a nejistoty proto Adina s Pavlem prchají na rumunský venkov k příteli Liviovi.

---

¹⁴⁷ MÜLLER, Herta. *Liška lovec*. Přeložil Radka DENEMARKOVÁ. Praha: Mladá fronta, 2019. ISBN 978-80-204-2195-1. s. 138.

Nabídnou Abimu, aby jel s nimi, ten však chce zůstat ve městě, což mu je osudné. Umírá kvůli nevhodnému vtípu, který řekl někomu, komu neměl.

„Paul nezazvoní, jen krátce zaklepe na dveře. Abi otevře, usměje se a zdvihne tázavě obočí, je cítit kořalkou. Adina mu položí do dlaně lístek, Paul ho chytne za ruku, pojd', řekne, utečeme na venkov. Abiho oči jsou strnulé, příliš velké i příliš malé na jeho obličej, Abi přikývne. Pak se jim vytrhne a řekne, nechci vědět, kam jedete, já s vámi nepojedu, hodně štěstí, co ale v tomhle případě znamená hodně štěstí, vesnice jsou tak malé.“¹⁴⁸

Kožešina je pro nás jakousi metaforou honu na člověka, který se v diktatuře odehrává. Proto je zde i určitá symbolika – tajná služba břitvou pokaždé urízne končetinu. Tato symbolika má ukázat obyčejnému člověku, jakou nad ním má tajná rumunská policie moc.

Mottem kapely a zároveň i celé knihy je *Tvář bez tváře*.

5.6 Shrnutí rozborů

Osobně musím říct, že pro mě bylo velmi složité rozebírat tyto knihy. Kolikrát jsem si sama nebyla jistá, z kterého konce to vzít. Ačkoliv knihy nejsou příliš obsáhlé, nejdelší dílo je *Rozhoupáný dech*, které má do 300 stran. Tak i přesto to ve vás zanechá určitý odkaz, který chce, a řekla bych že více než úmyslně, autorka předat.

Dost záleží, v jakém rozpoložení člověk knihy čte a jak se nad nimi postupně zamyslí. Myslím si, že u mě to bylo ještě o to více intenzivní, jelikož jsem knihy pročetla několikrát. Měla jsem tu možnost se několikrát zamyslet nad danou myšlenkou. Možná později už jsem v dílech hledala i něco víc co je tam skryto mezi řádky anebo tam dokonce možná není.

Věděla jsem moc dobře, že se budu chtít věnovat specifickému jazyku Herty Müllerové, který se s postupem času vyvíjí ale vlastně je stále dosti stejný, a i že rozebrání tématu, které je z každé knize svým způsobem stejné je ve finále trochu jiné. A ano máme zde stejný kontext, to tedy život německé menšiny v minulém století, ale každý ten člověk, ta postava je takovou osobností, že díky tomu máme možnost vidět ten režim z jiného úhlu pohledu.

Dle mého nejpodstatnější částí knih je to co postavy v daných dílech prožívají protože. Řekla bych, že to dává dílům ten hlavní směr a je to, co dělá tvorbu Herty Müllerové takovou, jaká je.

---

¹⁴⁸ MÜLLER, Herta. *Liška lovec*. Přeložil Radka DENEMARKOVÁ. Praha: Mladá fronta, 2019. ISBN 978-80-204-2195-1. s. 170.

Myslím si, že dokud člověk sám si nějaké dílo, i kdyby jedno, nepřečte, tak mu ten obraz Müllerové neřekne tolik.

Čtenáře do četby Müllerová vtáhne se vším všudy. Avšak hlavní dva důvody je ta skutečnost, že je vyprávění s reálným podtextem a také to, jakým stylem píše.

Osobně musím říct, že to, v jaké posloupnosti jsou knihy vydané a jak jsem je rozebírala mi vlastně skvěle sedělo. A ačkoli u nás je přeložen jen zlomek děl z tvorby autorky, tak se mi líbí nějaké chronologická posloupnost. Že z vesnice se postupně přesouváme do města. A je mi jasné, doufám, že budou překládány i další díla autorky, ale zatím je její překladatelská tvorba zakončena knihou *Liška lovec* a ta skvěle dokresluje ten *dlouhý vlas*, který postupně Müllerová táhne a odkrývá tak všechny stránky rumunské diktatury, které sama zažila.

Nutno podotknout, že alespoň část z každého díla je inspirované životem Hertý (nebo někým jí blízkým) anebo to alespoň na člověka tak působí.

V *Cestovním pase* je to stejná paralela s jejími rodiči (matka byla v pracovním táboře a otec voják SS), ale také to že Amálie je tak trochu inspirována jí samotnou (také je učitelka a také se odstěhovala do města). Paralela v *Rozhoupaném dechu* nám je asi více než jasná. Její matka zažila těch otřesných pět let v pracovním lágru a Oscar Pastior tak též. Pokud se jedná o *Srdce bestie* je zde spojitost v tom, že sama Müllerová také byla donucena režimem Rumunsko opustit. V *Nížínách* to není úplně tak zřejmé, ale můžeme zde hovořit o paralele s rodiči a dále také, že Müllerová odešla z vesnice do města kvůli škole a práce. A poslední *Liška lovec*, ve které můžeme určitě hovořit o zradě kamarádky, kterou Müllerová sama zažila a také že je tam mužská podstava po jejím boku. V reálném životem to byl její bývalý manžel Richard Wagner.

Závěr

Tato bakalářská práce přinesla pohled do života německé spisovatelky Herty Müllerové. Mimo to se také věnovala Hertě Müllerové v české literární kultuře

Herta Müllerová je spisovatelka a držitelka Nobelovy ceny. Narodila se v rumunském městě Nitzkydorfu u Temešváru do německé rodiny. Její rodina patřila do německé menšiny žijících v Rumunsku. Patřili do skupiny tzv. banátských Švábů. Otec byl bývalým vojákem SS a matka po druhé světové válce byla deportována do sovětského lágru.

V této práci bylo nahlíženo historicko-literárního kontextu, který úzce souvisí s tvorbou autorky. Do období života německé menšiny po druhé světové válce, kdy byl u moci diktátor Nicolae Ceaușescu, který zpočátku vypadal jako naděje pro tuto menšinu, ale na konci 60. let svůj pohled změnil a přikláněl se k myšlence „totální rumunizace“ obyvatelstva. Potlačoval jejich práva. Stále byli pod dohledem tajné rumunské policie Securitate.

Ve zbytku práce bylo hovořeno o samotné autorce, její tvorbě a obrazu v české literární kultuře.

Tvorba Herty Müllerové je nejvíce ovlivněna právě jejím životem v německé menšině v Rumunsku. Není tím ovlivněna nejen tvorba, ale celý její život. Je to něco, co si v sobě ponese na pořád. Pomocí svých knih nám postupně prozrazuje ty temné skulinky, které ve své hlavě má. Je to autorka, která píše o osudech lidí v daném místě v minulosti. V českém prostředí se nám zatím odkryla jenom část těchto skulinek v podobě její tvorby, konkrétně v podobě pěti děl. Prozatím se jedná o tyto díla: *Cestovní pas*, *Rozhoupaný dech*, *Srdce bestie*, *Nížiny* a *Liška lovec*. Každopádně tvorba Müllerové je mnohem rozsáhlejší.

Tvorba Herty Müllerové se začala do povědomí český čtenářů dostávat více až po roce 2009, kdy získala Nobelovu cenu. Do té doby v našem prostředí bylo přeloženo jen pár krátkých esejí. O překlad jejich próz se zasloužila spisovatelka Radka Denemarková, která se snažila o precizní a přesný překlad. Text překládala jako domino. Jedno slovo či věta končí, hned další na to navazuje. Mimo precizní překlad své překlady také Denemarková doplňuje o doslovy, která dokreslují dílo jako celek.

Její díla jsou tematicky směřována právě k životu v německé menšině, ale také k životu v totalitním Rumunsku, kde to Němci neměli vůbec jednoduché. Narodil například od Němců žijících v Česku, kteří byli po roce 1945 odsunuti, tak Němci v Rumunsku postupně odcházeli sami, spíše byli postupně k odchodu donuceni. Právě ve svých dílech vypráví o všem, co se jí nebo někomu, kdo jí byl blízký stalo. Přes deportaci do lágru, těžký život plný špiclování ze

strany rumunské tajné policie Securitate či čekání na možnost emigrovat pryč ze země. Díla jsou ve své podstatě monotematická a se stránkou skutečných událostí.

Ačkoli samotných překladů děl se nám dostalo až po roce 2009. Müllerová byla v našem prostředí známa již předtím. Navštěvovala besedy a autorská čtení, které zaštiťoval hlavně pražský Goethe Institut. Poprvé Prahu spisovatelka navštívila již v 90. letech. O autorce před rokem 2009 také bylo pojednáváno v pár článcích. O přítomnosti Müllerové v Čechách například hovořila spisovatelka Ivana Myšková a například o její tvorbě hovořil Lukáš Jiříčka ve své recenzi pro časopis *A2* s názvem *Herta do zad*.

S přibýváním přeložených děl se také začalo zvyšovat povědomí o autorce. Začaly o ní a její tvorbě vznikat nejen různé články a recenze, ale také reportáže a rozhovor. Jsou dostupné tři reportáže, na kterých se podílela Česká televize. První reportáž z pořadu *U zavěšené knihy* pojednává o prvotině Müllerové *Nížiny*. Druhá reportáž je ve spojitosti s nominací Radky Denemarkové na Magnesii Literu za překlad a pojednává o díle *Rozhoupaný dech*. A poslední reportáž je z pořadu *Knížní svět*, která nepojednává jen o samotné tvorbě Müllerové, ale také o její návštěvě v roce 2012. Rozhovor je z roku 2019, kdy k nám Müllerová přijela na veletrh *Svět knihy* na počest překladu své knihy *Liška lovec*.

Použitá literatura

Primární literatura

MÜLLER, Herta. *Cestovní pas: novela*. Praha: Mladá fronta, 2010. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2192-0.

MÜLLER, Herta. *Rozhoupáný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2193-7.

MÜLLER, Herta. *Srdce bestie*. Praha: Mladá fronta, 2011. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-2196-8.

MÜLLER, Herta. *Nížiny*. Praha: Mladá fronta, 2014. Moderní světová próza (Mladá fronta). ISBN 978-80-204-3134-9.

MÜLLER, Herta. *Liška lovec*. Přeložil Radka DENEMARKOVÁ. Praha: Mladá fronta, 2019. ISBN 978-80-204-2195-1.

Sekundární literatura

DENEMARKOVÁ, Radka. *Čas, který bude objeven* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Cestovní pas*. Praha: Mladá fronta, 2010. s. 101–110.

DENEMARKOVÁ, Radka. *Když je hlad, lze ochutnávat slova* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Rozhoupáný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010. s. 281–287.

DENEMARKOVÁ, Radka. *Načapat totalitu na švestkách* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Srdce bestie*. Praha: Mladá fronta, 2011. s. 207–213.

DENEMARKOVÁ, Radka. *Zabili tě, řekla máma* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Nížiny*. Praha: Mladá fronta, 2014. s. 142–148.

FISCHER, Petr. *Haiku z lágru* [doslov]. In: MÜLLEROVÁ, Herta. *Rozhoupáný dech*. Praha: Mladá fronta, 2010. s. 288–293.

ŠATAVA, Leoš. *Národnostní menšiny v Evropě: Encyklopedická příručka*. Praha: I. Železný, 1994. ISBN 80-7116-375-9.

KOKAISL, Petr, Sandra KREISSLOVÁ, Andrea ŠTOLFOVÁ, Jana ZYCHOVÁ a Pavla FAJFRLÍKOVÁ. *Po stopách Němců ve východní Evropě: Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, bývalá Jugoslávie a Ukrajina*. Praha: Nostalgie, 2015. Pestrá Evropa. ISBN 978-80-906207-1-1.

TREPTOW, Kurt W. *Dějiny Rumunska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. ISBN 80-7106-348-7.

Kolektiv autorů. *Soudobá česká a německá literatura/Die zietgenössischer tschechischer und deutscher Literatur*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7372-948-6.

Bakalářská práce

THUMOVÁ, Kristýna. *Germanofonní intelektuálové v Rumunsku na počátku 70.let 20.století, tzv. Aktionsgruppe Banat*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta Humanitních studií. Vedoucí práce Prof. PhDr. Miloš Havelka, Csc.

Časopisecké publikace

JIŘIČKA, Lukáš. *Herta do zad*. Tvar [online]. 2009 [cit. 29.5.2022]. ISSN 0862-657X. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/22/herta-do-zad>

JIŘIČKA, Lukáš. *Cesta, které musí být obětováno vše*. Tvar [online]. 2010 [cit. 29.5.2022]. ISSN 0862-657X. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2010/22/cesta-ktere-musi-byt-obetovano-vse>

JIŘIČKA, Lukáš. *Past ústící do pastí*. Tvar [online]. 2012 [cit. 29.5.2022]. ISSN 0862-657X. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2012/7/past-ustici-do-pasti>

ČINÁTLOVA, Blanka. Lišky nemění povahu. Tvar [online]. 2020 [cit. 29.5.2022]. ISSN 0862-657X. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2020/17/lisky-nemeni-povahu>
MACKOVÁ, Martina. Fakty dětství. Host [online]. 2014 [cit. 29.5.2022]. ISSN 1211-9938. Dostupné z: <https://wayback.webarchiv.cz/wayback/20180315135144/http://casopis.hostbrno.cz/archiv/2014/9-2014/facky-detstvi>

Internetové zdroje

Aktionsgruppe Banat. *Wikipedia* [online]. ©2021 [cit. 25.4.2022]. Dostupné z:

https://de.wikipedia.org/wiki/Aktionsgruppe_Banat

Aktionsgruppe Banat. *Wikipedia* [online]. ©2020 [cit. 25.4.2022]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Aktionsgruppe_Banat

AKTIONSGRUPPE BANAT. ENGAGEMENT, IN GERMAN, 1974.

MANUSCRIPT. *Courage* [online]. ©2018 [cit. 24.5.2022]. Dostupné z: <http://cultural-opposition.eu/registry/?uri=http://courage.btk.mta.hu/courage/individual/n25267>

Müller, Herta [online]. iLiteratura.cz ©2010 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z:

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/26791/muller-herta>

¹ Herta Müllerová: *když jsem šla na výslech, v hlavě jsem si odříkávala básně* [online].

Aktualne.cz ©2019 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z:

<https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/herta-mullerova-svet-knihy-liska-lovec/r~9c80d07678c411e9b6a9ac1f6b220ee8/>

Herta Müllerová [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Herta_M%C3%BCllerov%C3%A1

¹ *Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová* [online]. iRozhlas ©2009 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/nobelovu-cenu-za-literaturu-ziskala-nemka-herta-mullerova_200910082201_akottova

¹ *Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová* [online]. Český rozhlas Vltava ©2009 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

<https://vltava.rozhlas.cz/nobelovu-cenu-za-literaturu-dostala-nemka-herta-mullerova-5130408>

¹ *Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová* [online]. Novinky.cz ©2009 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/kultura/clanek/nobelovu-cenu-za-literaturu-dostala-nemka-herta-mullerova-40238756>

¹ *Nobelovu cenu za literaturu získala rumunská Němka Herta Müllerová* [online]. Idnes.cz ©2009 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/kultura/literatura/nobelovu-cenu-za-literaturu-ziskala-rumunska-nemka-herta-mullerova.A091008_131036_literatura_ob

¹ *Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová* [online]. iRozhlas ©2009 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/nobelovu-cenu-za-literaturu-ziskala-nemka-herta-mullerova_200910082201_akottova

Nobelova cena [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Nobelova_cena_za_literaturu

Herta Müller a její Nobelova cena [online]. Birmiss ©2018 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

<https://cs.birmiss.com/herta-mueller-a-jeji-nobelova-cena/>

Nobelovu cenu za literaturu dostala Němka Herta Müllerová [online]. Deník.cz ©2009 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z:

<https://www.denik.cz/knihy/nobelovu-cenu-za-literaturu20091008.html>

Kleistova cena [online]. Wikipedie ©2021 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kleistova_cena

¹ *Carl Zuckmayer Medal* [online]. Wikipedia ©2021 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Zuckmayer_Medal

¹ *Franz Werfel Human Rights Award* [online]. Wikipedia ©2021 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Franz_Werfel_Human_Rights_Award

- ¹ *Hoffmann-von-Fallersleben-Preis* [online]. Wikipedia ©2022 [cit. 18.5.2022]. Dostupné z: <https://de.wikipedia.org/wiki/Hoffmann-von-Fallersleben-Preis>
- Found poem* [online]. Poets.org [cit. 2.2.2022]. Dostupné z: <https://poets.org/glossary/found-poem>
- Herta Müller* [online]. Wikipedie ©2022 [cit. 2.2.2022]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Herta_M%C3%BCller
- MYŠKOVÁ, Ivana. *Herta Müllerová v Praze* [online]. Vltava.rozhlas.cz ©2012 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/herta-mullerova-v-praze-5136666>
- ¹ Tvar. 21. 9. 1995. 1995. ISSN 0862-657X.
- Herta Müller* [online]. Geothe.de ©2019 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <https://www.goethe.de/prj/kni/cs/aut/at1.html>
- ¹ *Herta Müller - Der Teufelskreis der Wörter / Ďábelský kruh slov* [online]. Mzk.cz ©2013 [cit. 21.1.2022]. Dostupné z: <https://www.mzk.cz/HertaMuller>
- GOJDA, Petr. *Herta Müllerová: Stát si rychle všimne, jestli s ním souhlasíte, nebo ne.* [online]. Český rozhlas ©2019 [cit. 28.5.2022]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/herta-mullerova-stat-si-rychle-vsime-jestli-s-nim-souhlasite-nebo-ne-7946323>
- ¹ U zavěšené knihy. *Herta Müllerová: Nížiny.* [online]. Česká televize ©2014 [cit. 28.5.2022]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/8995-herta-muellerova-niziny?vsrc=porad&vsrid=u-zavesene-knihy&backlink=0cazz>
- ¹ Nominace na knižní ceny 2011. *Herta Müllerová: Rozhoupáný dech* [online]. Česká televize ©2011 [cit. 28.5.2022]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/12422-herta-muellerova-rozhoupany-dech?vsrc=vyhledavani&vsrid=rozhoupan%C3%BD+dech>
- Knižní svět* [online]. Česká televize ©2012 [cit. 24.5.2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1183270092-knizni-svet/21254215115/cast/198891/>
- SRBKOVÁ, Ivana. *Müller, Herta, Cestovní pas 1* [online]. iLiteratura.cz, ©2010 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/26793/muller-herta-cestovni-pas-1>
- KOPŘIVA, Roman. *Člověk je na tom světě velký bažant* [online]. iLiteratura.cz, ©2010 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/27293/muller-herta-cestovni-pas-in-kulturni-noviny>
- ¹ NEŠPOROVÁ, Jitka. *Müller, Herta Rozhoupáný dech* [online]. iLiteratura.cz ©2010 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/27215/muller-herta-rozhoupany-dech>
- EHRENBERGER, Jakub. *Müller, Herta Srdce bestie* [online]. iLiteratura.cz, ©2015 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34747/muller-herta-srdce-bestie-in-topzine>
- ¹ EHRENBERGER, Jakub. *Müller, Herta Nížiny* [online]. iLiteratura.cz, ©2015 [cit. 31.1.2022]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34729/muller-herta-niziny>
- Radka Denemarková* [online]. Radka Denemarková ©2022 [cit. 20.1.2022]. Dostupné z: <https://denemarkova.eu/cs/about>

Přílohy

Obrázek 1 - obálky přeložených knih

[https://d25-](https://d25-a.sdn.cz/d_25/d_15082757/img/65/407x600_n0A8ZG.jpg?fl=res%2C350%2C350%2C1%7Cwebp%2C80)

[a.sdn.cz/d_25/d_15082757/img/65/407x600_n0A8ZG.jpg?fl=res%2C350%2C350%2C1%7Cwebp%2C80](https://d25-a.sdn.cz/d_25/d_15082757/img/65/407x600_n0A8ZG.jpg?fl=res%2C350%2C350%2C1%7Cwebp%2C80) Herta Müllerová – *Cestovní pas*

https://www.databazeknih.cz/img/books/46_46617/big_rozhoupany-dech-Dbd-46617.jpg

Herta Müllerová – *Rozhoupáný dech*

https://www.databazeknih.cz/img/books/96_96436/big_srdce-bestie-sBi-96436.jpg

Herta Müllerová – *Srdce bestie*

https://www.databazeknih.cz/img/books/17_174181/big_niziny-UFk-174181.jpg

Herta Müllerová – *Nížiny*

https://d25-a.sdn.cz/d_25/c_img_F_G5/4ajqHS.jpeg Herta Müllerová – *Liška lovec*

Resumé

This bachelor thesis provided an insight into the life of the German writer Herta Müller. It also looked at Herta Müller in Czech literary culture.

Herta Müller is a writer and Nobel Prize winner. She was born in the Romanian town of Nitzkydorf near Temesvár into a German family. Her family belonged to the German minority living in Romania. They belonged to a group called the Banat Swabians. Her father was a former SS soldier and her mother was deported to a Soviet camp after World War II.

In this thesis, the historical-literary context, which is closely related to the author's work, has been viewed. The period of the life of the German minority after the Second World War, when the dictator Nicolae Ceaușescu was in power, which initially looked like a hope for this minority, but at the end of the 1960s he changed his view and leaned towards the idea of "total Romanianization" of the population. He suppressed their rights. They were still under the surveillance of the Romanian secret police, the Securitate.

In the rest of the thesis, the author herself, her work and her image in Czech literary culture were discussed.

Herta Müller's work is most influenced by her life in the German minority in Romania. It is not only her work that is affected, but her whole life. It is something that she will carry with her forever. Through her books, she gradually reveals to us the dark recesses she has in her head. She is an author who writes about the fate of people in a given place in the past. In the Czech environment, only a part of these loopholes has been revealed to us so far in the form of her work, specifically in the form of five works. For now, these works are: *Cestovní pas*, *Rozhoupáný dech*, *Srdce bestie*, *Nížiny* and *Liška lovec*. Anyway, Müller's oeuvre is much more extensive.

Herta Müller's work became more widely known to Czech readers after 2009, when she won the Nobel Prize. Until then, only a few short essays had been translated in this country. Radka Denemarková, a writer, was responsible for the translation of their prose, and she tried to ensure a precise and accurate translation. She translated the text like dominoes. One word or sentence ends, the next one follows. In addition to the precise translation, Denemarková also supplements her translations with afterwords, which illustrate the work as a whole.

Her works are thematically directed towards life in the German minority, but also towards life in totalitarian Romania, where Germans did not have it easy. Unlike the Germans living in the

Czech Republic, for example, who were deported after 1945, the Germans in Romania gradually left on their own, or rather were gradually forced to leave. It is in her works that she tells about everything that happened to her or to someone close to her. Through deportation to a camp, a hard life full of spying by the Romanian secret police, the Securitate, or waiting for the opportunity to emigrate out of the country. The works are monothematic in nature and with a side of real events.

Although the actual translations of the works did not reach us until after 2009. Müller was already known in our environment before that. She had attended talks and readings sponsored mainly by the Goethe Institute in Prague. She first visited Prague in the 1990s. The author was also featured in a few articles before 2009. For example, the writer Ivana Myšková talked about Müller's presence in the Czech Republic and Lukáš Jiříčka discussed her work in his review for *A2* magazine entitled *Herta do zad*.

As more and more works were translated, awareness of the author began to increase. Not only articles and reviews, but also reports and interviews began to appear about her and her work. Three reports are available, in which Czech Television participated. The first report from the programme *U zavěšené knihy* is about Müllerová's first book *Nížiny*. The second reportage is in connection with Radka Denemarková's nomination for the Magnesia Literatura for translation and discusses her work *Rozhoupaný dech*. And the last report is from the programme *Book World*, which not only discusses Müller's work itself, but also her visit in 2012. The interview is from 2019, when Müller came to visit us at the *Book World* fair in honour of the translation of her book *Liška lovec*.